

**СПРОВОЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА
ПРИМЕНУ РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325 САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ
УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА – ЖЕНЕ, МИР И БЕЗБЕДНОСТ У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ (2017–2020)**

ИЗВЕШТАЈ

**О СПРОВОЂЕЊУ НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА
ПРИМЕНУ РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325 САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ
УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА – ЖЕНЕ, МИР И БЕЗБЕДНОСТ У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ (2017-2020) У 2017. И 2018. ГОДИНИ**

**Београд, август 2019. године
Координационо тело за родну равноправност**

САДРЖАЈ

УВОД.....	3
1. АКТЕРИ, ИНСТИТУЦИОНАЛНА ТЕЛА И МЕХАНИЗМИ – формирање и функционисање институционалних тела и механизма родне равноправности за спровођење Националног акционог плана	44
2. ПРЕВЕНЦИЈА – механизми превенције за повећање безбедности жена	12
3. УЧЕСТВОВАЊЕ – повећање учешћа и утицаја жена на одлучивање	30
4. ЗАШТИТА – нормативни услови и институционални капацитети за доступну и делотворну заштиту жена	35
5. ОПОРАВАК – подршке опоравку жена које су претрпеле било који облик угрожавања безбедности у постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванред. ситуацијама..	44
ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕПОРУКЕ.....	4645

УВОД

Извештај о спровођењу *Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији 2017-2020. (у даљем тексту: Национални акциони план) у 2017-2018. години* сачинило је Координационо тело за родну равноправност, коме стручну и административно-техничку подршку пружа Кабинет потпредседнице Владе задужене за грађевинарство, саобраћај и инфраструктуру. Овај извештај је сачињен ради редовног извештавања Политичког савета и Владе о спровођењу поменутог плана у Републици Србији у 2017-2018. години.

Већ образовано Координационо тело за родну равноправност преузело је координацију органа државне управе и јединица локалне самоуправе за извештавање о спровођењу Националног акционог плана (2017-2020). Ово тело израдило је извештај о спровођењу Националног акционог плана за период од јуна 2017. до децембра 2018. године, који треба поднети Политичком савету на даљу надлежност. Оно што претходи је достављање на став и мишљење надлежним органима државне управе – актерима.

С обзиром на проблеме у капацитету Координационог тела за родну равноправност и чињенице да још није формиран Политички савет, на основу прилога достављених од стране надлежних министарстава, управа, завода и агенција Владе, за период спровођења Националног акционог плана сачињен је јединствен извештај, од јуна 2017. до децембра 2018. године. Такође у оквиру овог извештаја укључен је и локални дискурс, што је новина из овог Националног акционог плана. Обједињавањем свих ових извештаја и усаглашавањем ставова и мишљења надлежних органа државне управе, Координационо тело за родну равноправност ће израдити коначан Нацрт извештаја о спровођењу Националног акционог плана у 2017. и 2018. години, који ће бити разматран прво на седници Политичког савета (након конституисања), и потом, од стране Министарства одбране, сачињен Предлог извештаја о спровођењу Националног акционог плана у 2017. и 2018. години, поднети на разматрање и усвајање Влади Републике Србије.

1. АКТЕРИ, ИНСТИТУЦИОНАЛНА ТЕЛА И МЕХАНИЗМИ – функционисање институционалних тела и механизма родне равноправности за спровођење Националног акционог плана

1.1. Институционална тела за спровођење Националног акционог плана формирана у Републици Србији и преглед њихових најзначајнијих активности

Образовање и стављање у функцију институционалних тела и механизма родне равноправности, који су установљени Националним акционим планом, примарни је задатак за све субјекте који су надлежни за спровођење активности предвиђених овим планским документом и већим делом је задржана структура успостављена током спровођења претходног Националног акционог плана. Улогу Оперативног тела, јединственог модела извештавања и контакт-особа за спровођење Националног акционог плана на свим нивоима реализације плана у наредном предвиђеном периоду, преузело је Координационо тело за родну равноправност.

На основу захтева председнице Координационог тела за родну равноправност упућен је акт за извештавање *32 број 12930/18 од 27. децембра 2018. године*, а добијени су извештаји министарстава у Влади, као и из Канцеларија за Косово и Метохију, Канцеларије за људска и мањинска права, Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом, Републичког завода за статистику, Безбедносно-информативне агенције (у даљем тексту: БИА), Народне скупштине, Скупштине АП Војводине, Комесаријата за избеглице и миграције, Републичког секретаријата за јавне политике, Службе за управљање кадровима, Правосудне академије, Сталне конференције градова и општина, Повереника за заштиту равноправности.

На основу захтева председнице Координационог тела за родну равноправност упућен је акт за извештавање *32 Број: 56–0153/2019 од 9. јануара 2019. године* јединицама локалне самоуправе и добијено је 105 извештаја.

1.1.1. Политички савет Владе за спровођење Националног акционог плана (у даљем тексту: Политички савет) је тело коме стручну и административно-техничку подршку у процесу конституисања новог састава пружа Министарство одбране, уз координацију са Координационим телом за родну равноправност.

У предлогу чланова Политичког савет су представници министарстава у Влади, две канцеларије, једног завода, једне агенције, Народне скупштине Србије, Скупштине АП Војводине и Удружење градова и општина Србије, мањег бројчаног састава су него у периоду од 2011. до 2015. године (15 лица).

Политички савет још није формиран и процес је у фази добијања сагласности на предлог Министарства одбране (од Министарства финансија је добијена сагласност, а чека се од Републичког секретаријата за законодавство).

1.1.2. Оперативно тело за спровођење Националног акционог плана је реално стручни део Координационог тела за родну равноправност уз партнерску подршку свих носилаца активности наведених у плану. Координационо тело је формирано 2014. године, 2016. године измењено, а 2018. године у децембру ангажовало консултанта и преузело на себе активност координације и извештавања државних органа, али и јединица локалне самоуправе ради превазилажења институционалне стагнације, у извештавању.

1.1.3. Комисија за праћење спровођења Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене мир и безбедност у Републици Србији (у даљем тексту: Комисије), коју треба да образују Народна

скупштина и Скупштина АП Војводина и да је сачињавају представници/це посланичких група нису формиране, а поступак образовања је у току.

1.1.4. Аналитичке групе или истраживачки тимови образовани су 2017. године као институционална тела за спровођење Националног акционог плана у оквиру појединих министарстава, односно управа и агенција у Републици Србији у оквиру система безбедности у ужем смислу, ради обављања функције планирања и праћења реализације активности, спровођења родне анализе и извештавања о резултатима спровођења Националног акционог плана у пракси, на основу утврђених индикатора.

У извештајном периоду, ове групе су ефикасно наставиле да спроводе своје редовне активности у: Министарству одбране, МУП-у, Управи за извршење кривичних санкција Министарству правде, Министарству спољних послова и БИА.

1.1.4.1. Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије за анализу спровођења Националног акционог плана (у даљем тексту: Аналитичка група МО и ВС) образована је поново 2018. године Одлуком министра одбране. У наведеном периоду је усвојен план рада и почело се са реализацијом активности. Није било подношења извештаја у периоду 2017-2018.

1.1.4.2. Аналитичка група Министарства унутрашњих послова за анализу, праћење и извештавање о резултатима спровођења Националног акционог плана (у даљем тексту: Аналитичка група МУП-а), која је образована Решењем министра од 19. 9. 2017. године, има проширен састав од петнаест чланица, у односу на претходни. Одржано је шест састанака у наведеном периоду. За чланове и чланице Аналитичке групе МУП-а реализоване су три радионице и један семинар у оквиру пројекта „Развијање родне агенде у МУП РС 2016-2018”, уз помоћ и подршку агенције СИДА и полиције Шведске, као и екстерног консултанта из БЦБП. Радионица – Шабац: тема „Израда Извештаја о спровођењу НАП-а у МУП-у за 2017. годину“; Семинар на тему „Родна равноправност – родна перспектива у јавним политикама, рад у институцијама и родно заснована дискриминација АГ” у Врњачкој Бањи који су водиле експерткиње Биљана Малетин и Невена Петрушић. Радионица – Бајина Башта: тема - Израда Плана МУП-а за спровођење НАП-а (2019-2020). Радионица – Златибор: тема: Израда инструкције/упутства за контакт особе за спровођење НАП-а у ПУ и корекција Плана МУП-а за спровођење НАП-а.

1.1.4.3. Аналитичко-истраживачки тим Управе царина Министарства финансија није образован и у наведеном периоду није имао активности.

1.1.4.4. Аналитичка група Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде (у даљем тексту: Аналитичка група УЗКС МП) образована је 2017. године. Током наведеног периода ова група није имала активности за практичну примену Националног акционог плана у тој управи. Аналитичка група УЗКС МП је у 2017. години, у односу на претходну годину, смањена је на три члана.

1.1.4.5. Аналитичку групу Министарства спољних послова чине четири члана. Наведена група је у овом периоду наставила са реализацијом активности.

1.1.4.6. Истраживачки тим Безбедносно-информативне агенције (у даљем тексту: Истраживачки тим БИА) образован је још у претходном периоду и наставио је са реализацијом планираних активности.

1.1.5. Контакт-особе за аналитичко праћење спровођења Националног акционог плана именоване су 2017. и 2018. године у: Министарству просвете, науке и технолошког развоја, Министарству правде, Министарству спољних послова, Министарству омладине и спорта, Министарству финансија, Министарству здравља,

Министарству привреде, Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарству културе и информисања, Министарству за европске интеграције, Министарству заштите животне средине, Министарству рударства и енергетике, Министарству трговине, туризма и телекомуникација, Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Канцеларији за Косово и Метохију, Канцеларији за људска и мањинска права, Канцеларији за сарадњу са цивилним друштвом, Комесаријату за избеглице и миграције, Правосудној академији, Републичком секретаријату за јавне политике, Криминалистичко-полицијском универзитету, Републичком заводу за статистику, Скупштини АП Војводине, Сталној конференцији градова и општина и канцеларији Повереника за заштиту равноправности.

На нивоу 93 јединице локалних самоуправа функцију планирања и праћења реализација активности, родне анализе и извештавања обављају именовани појединци, тј. контакт-особе за спровођење Националног акционог плана, који су већ именовани координатори за родну равноправност, контакт особе за забрану мобинга, забрану дискриминације и слично, уз допунску едукацију о Резолуцији 1325 СБ УН.

Стална конференција градова и општина (СКГО) је у сарадњи са Кординационим телом током 2017. године упутила допис свим јединицама локалне самоуправе и обавестила их о усвајању НАП-а, подсетила на обавезу за именовање лица за спровођење НАП-а. Такође, одржан је годишњи састанак механизма за родну равноправност, јединица локалне самоуправе где су нагледне обавезе у вези НАП-а. Састанку су присуствовала 73 лица из 62 јединице локалне самоуправе. У 93 јединице локалне самоуправе именована су нова лица за контакт-особе или су већ именованим лицима и телима (одбори, комисије, савети, радна тела) за праћење спровођења акционих планова у области родне равноправности и забране дискриминације, у опис послова укључене и надлежности из НАП-а.

Нема информација о контакт-особама организација цивилног друштва, научних и истраживачких институција и медија.

1.2. Механизми родне равноправности за спровођење Националног акционог плана формиран у Републици Србији и преглед њихових најзначајнијих активности у 2017. и 2018. години:

Поред институционалних тела, ради спровођења циљева и активности предвиђених Националним акционим планом, предвиђени су и образовани и следећи механизми: „особе од поверења”, саветник/ца за родну равноправност министра/директора, саветник/саветница за род у цивилним и војним мисијама, родно одговорно буџетирање, вођење родно одговорне евиденција запослених и статистике разврстане по полу и тзв. независни мониторинг над спровођењем Националног акционог плана.

1.2.1. Механизам родне равноправности „особа од поверења” предвиђен је Националним акционим планом у Републици Србији ради пружања примарне колегијалне помоћи запосленима по питању родне равноправности у надлежним министарствима, управама и агенцијама. Овај механизам је успостављен у: Министарству унутрашњих послова, Министарству одбране и Војсци Србије, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде, Управи царина Министарства финансија и у Безбедносно-информативној агенцији, уз постојање специфичних приступа и искустава у формирању и функционисању тог механизма, још из времена важења првог НАП-а.

1.2.1.1. Механизам „особа од поверења” у Министарству одбране и Војсци Србије успостављен је на основу *Инструкције о избору и функцији „особе од поверења”*, коју је донео министар одбране 17. новембра 2017. године, на мандат од пет година.

1.2.1.2. Механизам „особа од поверења” у Министарству унутрашњих послова успостављен је маја 2018. године, а његова улога разрађена је кроз „Упутство са смерницама за превенцију и заштиту од родно засноване дискриминације и дискриминације засноване на другим личним својствима у Министарству унутрашњих послова“. У току је доношење приручника за примену наведеног упутства.

1.2.1.3. Лица за подршку запослених у Управи царина Министарства финансија обављају функцију „особа од поверења”. Наиме, ова Управа је оценила да засад не постоји потреба за увођење механизма „особа од поверења”, с обзиром на то да постоје лица за подршку запослених у заштити од мобинга унутар Управе, као механизам са сличном функцијом као што су „особе од поверења”. Особама именованим за лица за подршку запослених у заштити од мобинга проширен је делокруг рада и на сегмент заштите у области родне дискриминације, сексуалног злостављања и злостављања по основу пола.

1.2.1.4. Механизам „особа од поверења” Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде успостављен је августа 2017. године и изабрано је 29 особа у заводима за извршење кривичних санкција на територији Републике Србије.

1.2.1.5. Механизам „особа од поверења” у Безбедносно-информативној агенцији има 23 изабране „особе од поверења” у свим организационим јединицама те агенције.

1.2.2. Саветник/саветница за родну равноправност министра/директора је механизам за увођење родне перспективе у политике и програме надлежних министарстава, управа и агенција. До сада је овај механизам успостављен у Министарству одбране и Безбедносно-информативној агенцији.

1.2.2.1. Овлашћено лице за обављање послова саветнице за родну равноправност министра одбране именовано је одлуком министра одбране из 2018. године, тако што је директорка Дирекције за европске интеграције и управљање пројектима добила овлашћена и за обављање послова саветнице за родну равноправност уз редовне активности.

1.2.2.2. Овлашћено лице за обављање послова саветнице за родну равноправност министра унутрашњих послова није именовано.

1.2.2.4. Овлашћено лице за обављање послова саветнице за родну равноправност Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде је механизам родне равноправности који ова Управа успоставила 1. августа 2017. године. Овлашћено лице за обављање послова саветнице за родну равноправност је, из своје надлежности, давало препоруке за рад Аналитичкој групи УЗКС МП и изабраним „особама од поверења” у тој Управи.

1.2.2.5. Овлашћено лице за обављање послова саветнице за родну равноправност Безбедносно-информативне агенције је механизам успостављен одлуком директора те агенције, којом је једно лице овлашћено да, поред својих редовних послова, обавља и послове за родну равноправност.

1.2.3. Саветник/саветница за род у цивилним и војним мисијама је механизам предвиђен Националним акционим планом ради увођења родне перспективе приликом учешћа националних војних и цивилних састава у мултинационалним операцијама. Ради успостављања овог механизма, у складу са међународним стандардима и искуствима, од 2017. до 2018. године, организована су четири курса за родне саветнике/саветнице команданата националних контингената у мултинационалним операцијама у Центру за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије (у даљем тексту: Центар за мировне операције ЗОК ГШ ВС). Организован је и „Курс за обуку цивила за учешће у мировним операцијама“.

1.2.4. Механизам родно одговорног буџетирања

Изменама и допунама Закона о буџетском систему¹, у децембру 2015. године, започет је процес поступног увођења родно одговорног буџетирања у систем планирања и извршења буџета.

Родно одговорно буџетирање подразумева родну анализу буџета и реструктурирање прихода и расхода са циљем унапређења родне равноправности, а доприноси алокацијској ефикасности буџета која подразумева распоређивање средстава буџета са циљем унапређења родне равноправности у складу са чланом 4. Закона о буџетском систему.

На основу предлога Министарства финансија и Координационог тела за родну равноправност, 28 директних буџетских корисника било је укључено у пилот фазу, а затим и у прву фазу увођења родно одговорног буџетирања у буџету за 2017. годину. Укупно 25 буџетских корисника у својим финансијским плановима за 2017. годину дефинисало је најмање један родно одговоран циљ на нивоу програма/програмске активности, односно пројекта, као и одговарајуће индикаторе, у оквиру једног или више програма/програмских активности.

Планом министра финансија за 2018. годину било је предвиђено да се број директних буџетских корисника прошири за још 7 (седам) органа, тако да је укупно 35 буџетских корисника било у обавези да примени родно одговорно буџетирање у својим финансијским плановима за 2018. годину.

У постављању циљева и припреми програма буџетски корисници користе релевантне националне стратегије и анализе, као што је Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године са Акционим планом за период од 2016. до 2018. године.

На основу родне анализе, корисници буџетских средстава обухваћени Планом су формулисали своје родно одговорне циљеве и индикаторе који адекватно мере допринос циља унапређењу равноправности између жена и мушкараца.

За буџетске кориснике који су у буџетској 2017. години започели увођење родно одговорног буџетирања увођењем принципа родне равноправности кроз један програмски циљ, у 2018. години обавеза се увећала за најмање још један програмски циљ и припадајуће програмске активности и индикаторе.

За буџетске кориснике који су се у буџетској 2018. години први пут сусрели са родно одговорним буџетирањем, обавеза је подразумевала увођење принципа родне равноправности у најмање један, а ако је могуће и више програмских циљева и припадајуће програмске активности. У буџету за 2018. годину 34 од 35 буџетских корисника је испунило своју обавезу. Обавезу није испунио Високи савет судства.

Родно одговорно буџетирање је примењено у 42 програма и 57 програмских активности.

У области техничке и стручне подршке увођењу родно одговорног буџетирања, Министарство финансија је током 2017. и 2018. године организовало обуке и инфо-сесије и на тај начин је укључено 211 представника буџетских корисника, који су делегирани у тимове за родно одговорно буџетирање.

У 52 јединице локалне самоуправе су планирана и одређена средства у складу са пројекцијама и могућностима, у оквиру утврђеног лимита за планирани буџетски период, како би се обезбедило родно одговорно буџетирање и укљученост жена у очувању мира и безбедности на нивоу локалне заједнице. Утрошена средства се односе на активности за

¹ „Сл. гласник РС“ бр. 103/2015

економско оснаживање жена, борбу против насиља над женама, на области социјалне заштите, осетљиво угрожене групе, финансирање СОС телефона, рада прихватилишта, Сигурних женских кућа, едукације грађана (обуке, трибине, радионице) и сличне активности.

1.2.5. Вођење евиденције запослених и статистике разврстане по полу

На основу Националног акционог плана, механизми вођења евиденције запослених и по полу разврстане статистике успостављени су и редовно се ажурирају у: Министарству одбране и Војсци Србије, Министарству унутрашњих послова, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде, Управи царина Министарства финансија, Сектору за безбедносну политику Министарства спољних послова, БИА, Министарству за грађевинарство, саобраћај и инфраструктуру, Министарству заштите животне средине, Министарству рударства и енергетике, Канцеларији за људска и мањинска права, Комесаријату за избеглице и миграције, Криминалистичко-полицијском универзитету.

Републички завод за статистику наводи да је у DevInfo бази података са подацима/индикаторима из различитих области (процент жена међу запосленима, структура запослених према радном статусу, изразита материјална усклађеност по полу и старости, процент жена међу запосленим радницима у непољопривредним делатностима, итд.), који су доступни корисницима, уградио и податке/индикаторе о насиљу у породици. Средином јула 2017. и 2018. објављени су статистички подаци о пријављеним, оптуженим и осуђеним пунолетним лицима – учиниоцима кривичних дела.

У новембру 2017. године објављена је пета по реду публикација „Жене и мушкарци у Републици Србији, 2017“, где су приказани статистички подаци према полу. У овој публикацији, у области Правосуђе, налазе се подаци о насиљу, а у области Доношење одлука подаци о запосленима у Сектору безбедности.

Што се тиче јединица локалне самоуправе у 29 се води евиденција запослених по полу.

1.2.6. Спровођење истраживања о безбедности жена у друштву. У анализираном периоду наставници, сарадници и истраживачи на Криминалистичко-полицијској академији, сада **Криминалистичко-полицијском универзитету**², у оквиру својих научно-истраживачких ангажовања спровели су одређен број квантитативних и квалитативних, односно емпиријских и теоријских истраживања која су као општи или посебан циљ имала прикупљање релевантних чињеница о безбедности жена у друштву. Поједина истраживања су се темељила на секундарној анализи доступних квантитативних података релевантних државних институција о насиљу над женама у породици и/или партнерским односима и на резултатима интервјуа са жртвама насиља. Друга истраживања имала су за предмет правну анализу или изазове практичне примене Закона о спречавању насиља у породици и надлежност институција у његовој примени. Поједини истраживачи са КПА бавили су се у својим радовима историјатом ангажовања и запошљавања жена у полицији, и сл. Истраживања су спроведена, односно, финансијски подржана у оквиру пројеката Министарства просвете, науке и технолошког развоја или интерних пројеката које је реализовала КПА у периоду од 2015. до 2018. године. Публиковањем резултата ових истраживања у престижним домаћим и страним научним часописима и њиховим презентовањем на међународним научним скуповима, омогућен је отворен приступ

² У међувремену Решењем Привредног суда у Београду 860/2018. од 24. 12. 2018. године извршена је промена облика организовања Криминалистичко-полицијске академије у Криминалистичко-полицијски универзитет. Криминалистичко-полицијски универзитет уписан је у судски регистар Привредног суда у Београду, сходно Одлуци Владе Републике Србије („Службени гласник РС“ број 28/14), којом је основан Криминалистичко-полицијски универзитет као правни следбеник Криминалистичко-полицијске академије.

стручне и научне јавности резултатима и њихова практична примена у домену заштите безбедности жена у јавном и приватном простору.

У организацији **Министарства омладине и спорта** реализовано је истраживање IMAGES: реализоване су активности везане за рад са девојкама на тему родне равноправности и родно заснованог насиља у општинама Кикинда, Београд, Нови Пазар, Јагодина и Прешево, а резултати представљени 2018.

У оквиру реализације пројекта „Родна освешћеност, превенција насиља у вртићима и школама (у сарадњи са УНИЦЕФ-ом) у 50 основних и средњих школа спроведено је истраживање. Активности обухватају обуке за школе, менторе и партнерске школе (4 менторске + 8 партнерских школа из Београда, Сомбора, Врања, Зајечара), укупно 1.600 ученика, 100 наставника. **Министарство просвете, науке и технолошког развоја** реализовало је истраживање учесталости родно заснованог насиља у образовно васпитним установама у Републици Србији. Истраживање је спроведено као део два програма: заједничког пројекта Уједињених нација Интегрисани одговор на насиље над женама који заједно спроводе Дечји фонд Уједињених нација (УНИЦЕФ), Програм Уједињених нација за развој (UNDP) и Агенција УН посвећена родној равноправности (UN Women) и друго, програма Школа без насиља, који спроводи Министарство просвете, науке и технолошког развоја уз стручну и финансијску подршку УНИЦЕФ-а. У истраживању су учествовале 24.982 особе, од тога 13.609 деце основношколског и 8.755 средњошколског узраста, као и 2.618 запослених у школама. Осим квантитативног истраживања, спроведено је и квалитативно истраживање у виду фокус група са циљем испитивања ставова, искуства и знања у вези са затупљеношћу родно заснованог насиља. Уз то, истраживање је имало за циљ и сазнање о превентивним и интервентним мерама које се спроводе у случајевима истраживаних облика родно заснованог насиља у школи. Резултати су показали да је укупно 69% ученика и ученица основних школа и чак 74% ученика ученица средњих школа одговорило да је најмање једном доживело бар један облик родно заснованог насиља. На основу резултата истраживања реализоване су обуке на тему родно заснованог насиља и реаговања у ситуацијама родно заснованог насиља - обучено је преко 1.800 запослених у образовно васпитним установама, 5.800 девојчица и 4.900 дечака. Свака школа је пратећи потребе и свој контекст, а у складу основном матрицом и сетом датих радионица организовала обуку запослених, родитеља и ученика а уз подршку ментора програма „Школа без насиља“ који су претходно прошли посебну обуку за ову област коју је организовало Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Публикован је и „Приручник за превенцију родно заснованог насиља у школама“. Постоје и садржаји у оквиру приручника „Заштита жена и девојчица од насиља у Србији“ које је издао UNDP. УНИЦЕФ је у сарадњи са МПНТР објавио „Поступање образовно-васпитних установа у случајевима насиља над девојчицама и женама“.

Повереник за заштиту равноправности је реализовао истраживање на тему „Однос медија у Србији према дискриминацији“.

1.2.7. Независни мониторинг над спровођењем Националног акционог плана

Независни мониторинг над спровођењем Националног акционог плана је механизам који треба да успоставе: Повереник за заштиту равноправности, Заштитник грађана, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, представници организација цивилног друштва, представници академске заједнице и медији.

Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом, у оквиру својих надлежности за праћење спровођења Националног акционог плана пружа подршку институцијама у успостављању квалитетног дијалога са заинтересованим организацијама цивилног друштва које спроводе тзв. независни мониторинг над спровођењем Националног акционог плана.

Током 2017. и 2018. године, сарадња органа државне управе са организацијама цивилног друштва и са институционалним телима и механизмима за спровођење националног акционог плана знатно је проширена, нарочито у домену јединица локалних самоуправа и посебно у областима истраживања и едукације и уз донаторску подршку појединих држава као што су Шведска, Норвешка, Швајцарска и др.; и међународних организација ангажованих на примени Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији, а посебно UN Women, UNDP/SEESAC и Мисије ОЕБС-а у Србији.

У периоду спровођења Националног акционог плана, од јула 2017. године закључно са 2018. годином, образована су скоро сва предвиђена институционална тела у систему безбедности (осим Политичког савета и Саветник/саветница за спровођење Националног акционог плана у МУП-у), а од и механизма родне равноправности није успостављен само механизам саветника/саветница команданата националних контингената за родну равноправност у мултинационалним операцијама.

У јулу 2017. године у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања образован је Сектор за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности, чиме су ојачани капацитети овог Министарства, а и шире у области родне равноправности.

У 105 јединица локалне самоуправе које су доставиле извештај у 35 није успостављен механизми родне равноправности. У 11 јединица локалне самоуправе је успостављена комуникација, од тога у 9 случајева са именованим лицем, који ипак нису доставили извештај, тако да укупно има 79 јединица локалне самоуправе у којима постоји неки вид механизма за родну равноправност (именовано лице или именована тела). За 48 јединица локалне самоуправе нема информација.

У наредном периоду треба образовати недостајућа институционална тела и механизме за спровођење Националног акционог плана и до 2020. године функционално их укључити и тај оригинални систем тела и механизма учинити ефикаснијим и оперативнијим, нарочито на локалном нивоу.

2. ПРЕВЕНЦИЈА – механизми превенције за повећање безбедности жена

Имајући у виду посебан циљ предвиђен у овом поглављу, а то је развијање механизма превенције ради повећања безбедности жена у миру, конфликту и постконфликтном опоравку друштва у земљи и у иностранству, наводимо реализацију конкретних активности.

2.1. Министарство унутрашњих послова од почетка примене Закона о спречавању насиља у породици (у даљем тексту ЗСНП), 1. јуна 2017. године, у којем је акценат на превентивним активностима које по први пут омогућавају полицијским службеницима да у оквиру својих овлашћења врше процену ризика и изричу хитне мере. У Управи криминалистичке полиције, у Служби за сузбијање криминала формирано је Одељење за превенцију и сузбијање насиља у породици, које обавља послове праћења, анализе, координације рада и пружање стручне помоћи у раду у најсложенијим предметима из области насиља у породици.

У периоду од 1. 6. 2017. до 31. 12. 2018. године извршена је обука полицијских службеника за примену Закона о спречавању насиља у породици. Обучено је 1.350 полицијских службеника из свих полицијских управа. Обука је реализована по плану и програму Правосудне академије на Криминалистичко-полицијској академији и том приликом полицијски службеници су стекли знање и вештине у поступању у случајевима насиља у породици, што је мерљиво кроз остварене резултате рада у погледу изрицања хитних мера по ЗСНП од стране полицијских службеника.

У Оперативном центру МУП-а Србије отворена је телефонска линија (0800100600) која је бесплатна, доступна 24/7 и на коју се пријављују догађаји са елементима насиља у породици.

Родна компонента интегрисана је у програмски садржај Приручника за полагање стручног испита за кандидате који полажу по програму за високо и средње образовање, регулисано Уредбом о стручном оспособљавању приправника и полагање стручног испита запослених у МУП.

Израђена је радна верзија Приручника за ПОМ, како за редовну тако и за проблемску наставу, у оквиру Програма стручног усавршавања у МУП за 2017. годину.

У складу са Програмом стручног усавршавања полицијских службеника у Министарству унутрашњих послова за 2017. годину реализоване су следеће теме у оквиру редовне наставе:

- Појам, препознавање и реаговање полиције на појавне облике дискриминације. Наведена тема реализована је у свих 27 подручних полицијских управа и регионалним центрима Управе граничне полиције за укупно 12.061 полицијског службеника.

- Поступање полиције у складу са Посебним протоколом о поступању полиције у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима.

Наведена тема реализована је у свих 27 подручних полицијских управа и регионалним центрима Управе граничне полиције за укупно 8.965 полицијских службеника.

Одржана је Панел-дискусија „Жене, мир, безбедност“. Циљ ове панел-дискусије је био да се разговара са експертима али и са младим студентима војне и полицијске академије, студентима политичких, правних-друштвених наука, како о превазилажењу стереотипног и конзервативног односа према женама у униформи, тако и о естрадизацији таблоидизацији њихове улоге и позиције у друштву. Панел у Београду је био завршни догађај, а предходиле су дебате у Новом Саду, Ужицу и Рашкој и закључено је да је на предходним дебатама било више представника полиције него у Београду, где је било више присутних представника војске.

У оквиру шведско–српског полицијског сарадничког програма реализован је пројекат „Развој форензике и форензичке обраде лица места 2016–2018“. Пројекат се ослања на два стуба, први је подизање нивоа форензичке обраде лица места код кривичних дела из области полних слобода и области против брака и породице (насиље у породици), док је други стуб сачињавање и имплементација процеса и процедура за систем управљања квалитетом (QMS). Кроз одржавање семинара на којима учествују полицијски службеници шведске и српске полиције, тужиоци, судије, здравствени радници, службеници центара за социјални рад, запослени у невладином сектору и међ.организацијама, сви учесници се упознају са значајем форензичке обраде лица места код ових кривичних дела.

Кроз пројекат је сачињено и имплементирано више процедура које у многоне помажу у раду полицијских службеника на лицу места.

Униформисани полицијски службеници из свих полицијских управа су обучени и увежбани у поступцима обезбеђења лица места, прикупљања, очувања и складиштења биолошких трагова, као и за форензичко фотографисање повреда, чиме се смањује могућност контаминације и губитак физичких доказа. Такође су обучени у поступцима како приступити жртвама сексуалног и родно заснованог насиља.

У више наврата за припаднике полиције и тужилаштва одржана је основна и напредна обука „Детекција насиља у партнерским односима и анализа веродостојности исказа партнера методом *SCIENTIFIC CONTENT ANALYSIS (SCAN)*“.

Одабрани полицијски службеници су проширили постојеће и усвојили нове професионалне вештине у ДНК и токсиколошкој анализи трагова фиксираних код кривичних дела из области против полних слобода и насиља у породици (студијска посета Шведском националном форензичком центру и Институту за судску медицину - *Linköping, Sweden*). Такође су усвојена нова знања у пословима система контроле квалитета кроз студијску посету Шведском националном форензичком центру и учешћу на годишњој конференцији *ENFSI QMS WG* (Блед, Словенија).

Проширена су знања и усвојене нове професионалне вештине у раду са траговима на лицу места, укључујући и специфичне трагове код кривичних дела из области против полних слобода и насиља у породици – годишња конференција *ENFSI SoC WG* (Билбао, Шпанија).

У седиштима свих 27 полицијских управа опремљене су просторије у сврху разговора и интервјуа са жртвама насиља.

Настављен је рад на запошљавању и обуци (или пребацивању из других орг.јединица) по још најмање једног полицијског службеника за форензичку обраду лица места, женског пола, чиме ће се битно унапредити посао фотографисања и прикупљања трагова са жртве сексуалног и родно заснованог насиља.

Опрема коју је донирала Краљевина Шведска ће свакако подићи ниво квалитета форензичке обраде лица места, као и олакшати припрему и израду писмена и фотодокументација.

Центар за полицијску обуку је у организацији и уз финансијску подршку Међународног криминалистичког истраживачког програма помоћи ИСИТАР, Министарства правде САД Амбасаде у Београду и Програмом Уједињених нација за развој (UNDP) у периоду 24. 4 - 25. 5. 2018. године и током новембра 2018. године, учествовао у активностима на тему „Спречавања насиља у породици - На првој линији заштите“ са циљем асистенције, координације и праћења обука које су се реализовале кроз радионице за полицијске службенике следећих полицијских управа:

- ПУ у Бору – 47 полицијских службеника;
- ПУ у Крагујевцу – 63 полицијска службеника;
- ПУ у Лесковцу – 49 полицијских службеника;
- ПУ у Нишу – 85 полицијских службеника;

- ПУ у Пријеполу – 49 полицијских службеника;
- ПУ у Сомбору – 40 полицијских службеника;

Циљ радионица је био подизање нивоа знања полицијских службеника који у складу са Законом о спречавању насиља у породици и Посебним протоколом о поступању полиције први поступају у случајевима када се пријави насиље у породици. Радионицама су присуствовали полицијски службеници који обављају послове у дежурној служби, патроли и службеници криминалистичке полиције који су лиценцирани за поступање у случајевима насиља у породици и овлашћени за изрицање хитних мера. Такође, циљ је био и подизање свести о значају и важности заједничког реаговања свих институција које су задужене за поступања у свим случајевима насиља у породици и заштити жртава од насиља.

У децембру 2018. године основано је удружење „Мрежа жена у полицији Републике Србије“ ради остаривања циљева који афирмишу улогу, положај и значај жена – полицијских службеника у Министарству унутрашњих послова Републике Србије.

Сврха Удружења је да оснажи жене – полицијске службенике за обављање послова, каријерно напредовање, да врши укупну промоцију безбедности жена у друштву уз спречавање свих облика родно заснованог насиља, подржавајући тиме вредности и принципе Министарства, по којима свака жена има могућност да оствари своје потенцијале и тиме допринесе ефикасном функционисању Министарства уз пуно уважавање различитости и недискриминације, као и основних начела у погледу равноправности полова. У медијима је било веома добро пропраћено - укупно 18 текстова у дневној штампи и на порталима

У 2017. и 2018. години, сходно поступању по Посебном протоколу о поступању полицијских службеника у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима, полицијски службеници су учествовали на 418 конференција случаја. Одржано је 976 интерних састанака са полицијским службеницима.

Осим тога, одржано је и 2.507 састанака са представницима других институција и установа које се баве проблематиком насиља у породици (центри за социјални рад, тужилаштва, судови, домови здравља и сл.).

Поред овога, у циљу унапређења знања одржано је 111 обука за полицијске службенике подручних полицијских управа, којима је присуствовало укупно 751 полицијски службеник.

Одржано је 59 семинара за полицијске службенике подручних полицијских управа, док су заједно са институцијама и осталим субјектима заштите жртава породичног насиља на локалном нивоу одржане 94 заједничке обуке.

Полицијски службеници подручних полицијских управа су узели учешће у још 24 округла стола, 66 трибина, 199 едукација, 9 промоција, 8 промотивних активности, а реализовано је и 47 осталих активности које уређују мултисекторске обавезе и активности институција на локалном нивоу.

Током 2017. године, предузимане су активности посвећене унапређењу обуке, комуникације и рада полиције са рањивим категоријама становништва посебно женама и децом.

Различити субјекти друштва и грађани су се путем спровођења различитих информативних и медијски пропраћених активности упознавали са различитим безбедносним проблемима у друштву, начинима за њихово решавање и самозаштити угрожених лица, посебно осетљивих категорија становништва.

Специјализовану обуку полицијских службеника за примену Закона о спречавању насиља у породици Криминалистичко-полицијска академија спроводи од 2017. године, на темељу одредаба Закона о спречавању насиља у породици (чл. 28). Сврха ове обуке јесте стицање знања у области практичне примене Закона о спречавању насиља у породици, а њен циљ је практично оспособљавање надлежних полицијских службеника за правилно поступање

у конкретним ситуацијама, у процени ризика, изради наређења о хитним мерама, као и за адекватну припрему и предају материјала надлежном тужиоцу на даље поступање.

Специјализована обука се састојала од тродневне теоријске обуке (у укупном трајању од 24 наставна часа) коју је, по Програму који је донела Правосудна академија, реализовала Криминалистичко-полицијска академија, и деветочасовне практичне обуке која се у форми радионица реализовала као заједничка обука за полицијске службенике, судије, тужиоце, заменике јавних тужилаца и надлежних полицијских службеника. Практичну обуку заједнички су реализовале КПА и Правосудна академија. Теоријски део обуке спровели су наставници КПА, док су практичну обуку реализовали заједно наставници КПА и стручњаци из МУП-а, судова и тужилаштва. У анализираном периоду реализована су три циклуса специјализоване обуке – први циклус у периоду од 20. фебруара до 13. јуна 2017, други циклус у периоду од 25. септембра до 17. децембра 2017. и трећи циклус у периоду од 17. септембра до 22. децембра 2018. године. Први циклус обуке је похађало и успешно завршило **428 полицијских службеника**, а други циклус обуке је реализовало **460 полицијских службеника**. У оквиру трећег циклуса обуком је обухваћено укупно **450 полицијских службеника**. Закључно са децембром 2018. године, специјализовану обуку полицијских службеника за примену Закона о спречавању насиља у породици завршило је **укупно 1338 службеника Министарства унутрашњих послова**. Локалне самоуправе су се подстицале да оснивају и учествују у раду локалних савета за безбедност који су укључени у решавање великог броја безбедносних проблема на локалном нивоу као и спровођењу превентивних активности које имају за циљ унапређење превенције у безбедносно актуелним областима, промоцију културе равноправности и ненасиља, спречавање насиља над женама и пружање различитих видова подршке угроженим лицима.

Такође, полиција у сарадњи са организацијама цивилног друштва, другим државним органима и институцијама спроводила је различите пројекте превенције на локалном нивоу чији је циљ подизање свести грађана о проблемима насиља у породици, начинима за њихово решавање и унапређење самозаштите угрожених особа.

Министарство унутрашњих послова је у претходном периоду интензивно предузимало мере и активности које су имале за циљ унапређење организационе структуре полиције када је упитању спречавање и сузбијање насиља у породици, унапређењу рада полиције са жртвама насиља, хитног и интервентног реаговања у циљу заштите жртва насиља у породици.

Током 2018. године, у подручним полицијским управама, реализовано је 14 превентивних пројеката усмерених на најизраженије безбедносне проблеме од којих су два пројекта везана за пружање подршке безбедносним потребама жена, девојака и девојчица, пре свега из вишеструко дискриминисаних и рањивих група, као и девојака и девојчица школске популације и то: Нови Пазар- „Безбедна матура“ и Пожаревац - „Превенција дискриминације Рома на територији Пожареваца и Костолца и укључивање ромске заједнице у систем безбедности“.

Током школске 2017/2018. године, као и у периоду од септембра до децембра 2018. године (школске 2018/2019) реализован је Програм „Основи безбедности деце“ у свим основним школама у Републици Србији, првенствено у првим, четвртим и шестим разредима, у оквиру чега су ученици, од којих је један број ученица, могли да чују теме које су везане за унапређење и развој безбедносне културе и културе ненасиља и то кроз теме: „Заједно против насиља“; „Не дрогама и алкохолу“; „Сурфуј интернетом безбедно“; „Заштитимо децу од трговине људима“ и „Шта ради полиција и заједно против насиља“.

За наведене теме одржано је укупно 35.869 предавања на којима је за сваку тему у просеку присуствовало 54.815 ученика 4. разреда и 56.150 ученика 6. разреда.

У одељењима првог разреда на тему „Шта ради полиција и заједно против насиља“, одржано 3.477 предавања, на којима је присуствовало 52.620 ученика.

Са циљем остваривања безбедносне заштите и развијања безбедносне културе код ученика завршних разреда средњих школа, у периоду од априла до јуна 2018. године, Управа полиције је у сарадњи са Управом криминалистичке полиције и Управом саобраћајне полиције сачинила пројекат „Матура 2018“, који је реализован на подручју свих полицијских управа.

У оквиру пројекта постигнути су следећи резултати: спроведене су информативно едукативне активности у 447 школа кроз 934 предавања за око 35.000 ученика, од којих је један број ученица. Такође, у зони 351 школе спроведене су превентивно-оперативне акције усмерене на спречавање вршења кривичних дела и прекршаја и припремљена два видео спота за безбедну прославу матуре.

У 2017. години објављено је 70 прилога: 16 у електронским и 54 у штампаним медијима.

У 2018 објављено је 80 прилога: 20 у електронским и 60 у штампаним медијима.

У извештајном периоду објављено је више текстова у дневним новинама и недељницима, као и емитованим прилозима у информативним емисијама телевизија са националном фреквенцијом о нашим колегиницама које раде као ватрогасци, чланови Преговарачког тима, као и о припадници Интервентне јединице 92. О значају превенције насиља над женама више пута су говориле државни секретар Биљана Поповић Ивковић, запослени из Управе криминалистичке полиције МУП-а и из подручних полицијских управа, који су задужени за ову област. Такође су медијски подржане и активности у оквиру акције „16 Дана активизма“.

2.2. Министарство правде је још августу месецу 2016. године покренуло кампању „Искључи насиље“ на који начин је обухваћена активност 1. 7. предвиђена Националним акционим планом. Такође паралелно са кампањом израђен је и истоимени сајт који је превентивног карактера и који је намењен стручној и широј јавности у циљу подизања свести и утицања да се о насиљу не ћути, него да насиље треба пријавити. Поступајући на овај начин имплементирана је одредба чл. 13 Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици. Такође је указано на низ превентивних мера у циљу спречавања насиља у породици и насиља над женама међу којима су најважније пријављивање, обавештавање жртве, едукација професионалаца, хитне мере заштите и мултитескторска сарадња. Дати су одговори на честа питања, где је при томе указано на низ заблуда и стереотипа којима се оправдава насиље над женама, правдање љубоморе љубављу, рушења уверења да жене жртве лажно пријављују учиниоце. Сајт је конципиран да прати ову област, пре усвајања Закона о спречавању насиља у породици, након усвајања и од почетка примене овог закона. Показатељи ефикасности кампање:

- 81 агенцијска објава
- 143 објаве у штампаним медијима
- 288 објава у електронским медијима
- 366 интернет објава
- 700.000 прегледа шест филмова са Јутјуба и Фејсбука
- 70.000 посета сајту кампање

2.3. Министарство одбране је организовало четири курса за родне саветнике/саветнице команданата националних контингента у мултинационалним операцијама у Центру за мировне операције Здружене оперативне команде генералштаба Војске Србије. Пет лица из МО и ВС завршило је обуку за саветника/саветницу за род у цивилним и војним мисијама у иностранству. „Курс за обуку цивила за учешће у мировним операција“, по први пут је реализован 2018. у Центру за обуку јединица за мултинационалне операције Копнене војске у бази „Југ“.

2.4. Министарство просвете, науке и технолошког развоја активно ради на промоцији и унапређивању људских права, са посебним фокусом на родну равноправност и на образовање осетљивих и мањинских група. Спречавање и сузбијање насиља један је од приоритета министарства. Стратегијом развоја образовања у Србији до 2020. године која је усвојена 2012. године („Службени гласник РС“ бр. 107/2012) прописане су мере са циљем реализације две основне улоге: она је (а) интегрални оквир (основа) за обликовање кључних законских, подзаконских и других регулаторних инструмената функционисања и развоја образовања у Републици Србији и (б) основни стратешки инструмент којим се систем образовања у Републици Србији ефикасно и прихватљиво преводи из постојећег у жељено и оствариво стање 2020+ године. Овај документ прописује низ мера за обезбеђивање равноправности свих грађана у коришћењу права и могућности похађања доуниверзитетског и универзитетског образовања. Уочена је повезаност промена и квалитета стеченог образовања, али и утицај који треба да оствари већа родна равноправност и већа социјална укљученост свих маргинализованих група. Од посебног значаја представљају развој целоживотног образовања и масовније образовање одраслих као механизам структурног прилагођавања радне снаге новим захтевима тржишта рада, што је активност која подржава родну равноправност на тржишту рада.

Активности се огледају и у раду на унапређивању доступности и квалитета образовања за вишеструко маргинализоване друштвене групе. Ромска заједница једна је од најосетљивијих друштвених група, а образовање је препознато као важна карика одрживе инклузије. Министарство је учествовало у припреми и реализацији Стратегије за социјалну инклузију Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2016-2025. године и пратећих акционих планова који су настајали током међународне иницијативе Декада Рома 2005-2015. Једна од приоритетних области јесте образовање, а мере су усмерене на већи обухват ромске деце и спречавање дискриминације и насиља према ромској деци, пре свега, девојчицама.

Донет је нови Закон о уџбеницима који је објављен у „Службеном гласнику РС“ бр. 27/2018 од 6. 4. 2018. године, а ступио је на снагу 14. 4. 2018. Због постојања родних стереотипа у наставним материјалима и уџбеницима за основну и средњу школу (које постоје у старим уџбеницима одобреним пре 2009) започете су следеће мере:

- уклањање стереотипних приказа родних улога/професија;
- неговање свести о различитостима, промовисање ненасилне културе, равноправности и недискриминаторне праксе;
- развијање свести о различитости, интеркултуралности и заједничким вредностима кроз представљање знаменитих личности различитих етничких, верских група и култура;
- промовисање жена које су постигле успех у различитим областима.и др.

Програмски садржаји који се односе на васпитање за демократију и грађанско друштво уведени су у наставни план и програм за основне и средње школе у Републици Србији школске 2001/2002. године, а остварују се кроз наставни предмет *Грађанско васпитање*. Овај предмет има статус обавезног изборног предмета који се бира за сваку школску годину или изборни програм у реформисаним програмима наставе и учења. У оквиру програма наставе и учења за изборни програм *Грађанско васпитање* за основно и средње образовање и васпитање постоје **тематске целине које се односе на родну тематику и имају за циљ оспособљавање ученика да препознају различите врсте насиља, да разумеју њихову генезу и буду спремни да се супротставе насиљу било које врсте.**

Једна од пет приоритетних области обавезне обуке наставника, утврђених *Правилником о сталном стручном усавршавању наставника, васпитача и стручних сарадника*³ јесте:

³ „Сл. гласник РС”, бр. 81/2017 и 48/2018

стварање толерантне и недискриминативне средине за svakог појединца, као и превенција насиља, превенција дискриминације и инклузија деце из друштвено маргинализованих група.

У Каталогу програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника за школску 2015/16, 2016/2017. и 2017/2018. годину одобрено је 19 програма из области родне равноправности и заштите од насиља и дискриминације.⁴

МПНТР је активно учествовало у припреми и реализацији Стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности у којој је једна од приоритетних области система образовања. Реализоване су кампање и дугорочни програми са циљем сузбијања и спречавања насиља и стварања безбедног и постицајног окружења:

- Израђен Водич за безбедно детињство у оквиру програма „Безбедно детињство – развој безбедносне културе младих“ и достављен образовним установама;
- Програм „Школа без насиља“ окупља 19.000 наставника и 229.000 ученика и њихових родитеља, као и преко 60 активних ментора у 274 школе, од чега 250 основних школе и 24 средње школе у око 90 места у Србији. Процена безбедности школског окружења (БШО) представља процес процене испуњености стандарда квалитета образовно васпитних установа и уједно истраживање у циљу доделе плакета.
- Спречавање дигиталног насиља – циљ: превенција злоупотребе дигиталних медија и подизање свести о улози и значају дигиталних медија у савременим условима живота. Циљну групу пројекта чинили су ученици основних и средњих школа на територији Републике Србије, као и њихови наставници, али и родитељи. Обучено је преко 6000 ученика и запослених за препознавање и реаговање у ситуацијама дигиталног насиља и безбедно коришћење интернета. Стручним скуповима у вези са заштитом на интернету обучено око 1.900 наставника разредне наставе. Израђен је и дистрибуиран свим школама у Србији Приручник „Дигитално насиље - превенција и реаговање“. Креирана је и Фејсбук СОС апликација за помоћ ученицима у ситуацијама дигиталног насиља. Обучено је 160 просветних саветника из свих школских управа за пружање подршке школама у реаговању на ситуације дигиталног насиља кроз обуке „Оснаживање запослених у школским управама за подршку школи у заштити ученика од дигиталног насиља“. На Фејсбук страни „Бирај речи, хејт спречи“, креирана је и кампања „Бирај речи, хејт спречи“, чији је циљ се подигне свест о сигурном коришћењу дигиталних медија.
- Од 2011. године активна је СОС линија за пријаву насиља у школама. Стратешки циљ отварања овакве линије био је да се насиље заустави и спречи, а да се за децу односно ученике створи безбедно окружење и пруже безбедни услови за учење. Телефон је намењен деци, родитељима, свим запосленима у образовним установама, као и онима којима је потребна додатна помоћ у решавању проблема насиља, и онима који се на различите начине баве питањем превенције насиља. За рад на СОС линији за пријаву насиља у школама обучено је 88 саветника. Активност се наставља у континуитету.
- У оквиру пројекта „Заштита деце од насиља у Југоисточној Европи“ који финансира Европска унија у сарадњи са УНИЦЕФ-ом, одржане су обуке за препознавање и реаговање у ситуацијама када су деца жртве породичног насиља, трговине и експлоатације децом и сексуалног насиља у 4 града у Србији. Обухват је 160

⁴ <http://katalog2016.zuov.rs>

запослених у васпитно образовним установама. Други део обуке о био је посвећен сарадњи центара за социјални рад и образовно васпитних установа а учесници су имали прилику да се упознају са свим процедурама и корацима сарадње неопходним за адекватну заштиту и поступање у случајевима породичног насиља.

- Истраживање о родно заснованом насиљу публиковано је у оквиру публикације „Истраживање родно заснованог насиља у школама у Србији“. На основу добијених резултата, реализоване обуке и активности које су запосленима у образовно васпитном систему помогли да унапреде компетенције и капацитете школе као целине за превентивни рад и одговор на различите врсте насиља. Различитим обукама на тему рода, пола, насиља заснованог на родним улогама, као и реаговањем у ситуацијама родно заснованог насиља, обучено је преко 1.800 запослених у образовно васпитним установама, 5.800 девојчица и 4.900 дечака. Издати су „Истраживање учесталости родно заснованог насиља“ и „Приручник за превенцију родно заснованог насиља у школама“.
- У оквиру рада на превенцији дигиталног насиља, спроведено је и прво истраживање учесталости дигиталног насиља међу децом и ученицима у оквиру кога су прикупљени свеобухватни подаци о степену присутности, начинима манифестовања и решавању проблема дигиталног насиља међу и над ученицима основних и средњих школа. Узорак је чинило 3.786 ученика (60% односно 2.272 ученика из основних и 40% односно 1.514 ученика из средњих школа), 3.078 родитеља (62% односно 1.916 родитеља из основних и 38% односно 1.156 родитеља из средњих школа) и 1.379 наставника (53% односно 735 наставника из основних и 47% односно 644 наставника из средњих школа).

У 2018. донет је ПРАВИЛНИК о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности⁵, који се бави и поступањем у случајевима родне или полне дискриминације.

2.5. Министарство финансија је током 2017, и 2018. године у сарадњи са Агенцијом Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women) пружало подршку буџетским корисницима који су били у обавези да примене РОБ приликом планирања буџета за 2018. годину. Подршка се састојала од једнодневнoг уводног тренинга на који су позивани представници буџетских корисника, који су делегирани у РОБ тимове.

Тренинзи

Датум	Број учесника	Жене	Мушкарци
мај 18, 2017	21	16	5
мај 19, 2017	25	23	2
мај 22, 2017	26	22	4
2018.	64	50	14
Укупно	136	111	25

Инфосесије

Број буџетских корисника који су обухваћени пруженом подршком	Број учесника/ца инфо-сесија (мај/јун 2017)	Број учесника/ца инфо-сесија (септембар 2017)
35	55 (9 м + 46 ж)	57 (11 м + 46 ж)
Број буџетских корисника који су обухваћени пруженом подршком	Број учесника/ца инфосесија (мај/јун 2018)	Број учесника/ца инфосесија (септембар 2018)
40	54 (12 м + 42 ж)	43 (34 м + 9 ж)
75	109 (21 м + 88 ж)	100 (45 м + 55 ж)

⁵ „Службени гласник РС“ број 65 од 24. августа 2018.

2.6. Безбедносно-информативна агенција је континуирано организовала едукативне садржаје који су реализовани на семинарима за родну равноправност. У складу са својим програмом сталне обуке приоритет је дат едукацијама за стварање услова и уклањање препрека за већу заступљеност и напредовање жена у агенцији кроз информисање о начину рада на планираним активностима. Поред наведеног тема Родне равноправности је и део стручног испита - који полажу припадници Агенције, а у оквиру испита Систем државне управе. Ангажован је већи број припадница Безбедносно-информативне агенције него раније, као инструктора и предавача на основним и специјалистичким курсевима који предстаљају обавезан део обуке припадника. Поред тога, припаднице Безбедносно-информативне агенције по својим резултатима на овим курсевима заузимају прва места. У извештајном периоду од укупног броја полазника курсева 30% су биле жене које су имале боље резултате у односу на мушке припаднике агенције.

2.7. Криминалистичко-полицијски универзитет је кроз постојеће студијске програме и уџбеничку и наставну литературу пружа допринос промовисању људских права, принципа родне равноправности, стратегија спречавања родно заснованог насиља, заштити и пружању подршке жртвама насиља. Тематика родне равноправности и родно заснованог насиља актуелно је заступљена у наставном програму и уџбеницима више обавезних и изборних предмета на основним, мастер и специјалистичким студијама криминалистике, укључујући посебно предмете: Људска права, Криминологија, Виктимологија, Уставно право, Полиција у заједници, Криминалистичка тактика, Криминалистичка оператива, Полиција и друштво, Криминалистичко профилисање, Илегалне миграције и трговина људима, Криминалистичка виктимологија.

Приручници *Родна равноправност и родно засновано насиље* (из 2012. године) и *Интегрисани одговор на насиље у породици у Републици Србији* (из 2014. године) се од свог публикавања користе као допунска литература у оквиру основних и мастер студија криминалистике, на наставним предметима: Виктимологија, Људска права, Полиција у заједници, Полиција и друштво, Криминалистичко профилисање и Криминалистичка виктимологија.

2.8. У Министарству привреде жене су у великој мери укључене у едукацију за руководиоце и семинаре и курсеве о вештинама руковођења и личном развоју што је добар предуслов за стицање потребних компетенција и превентиву.

Министарство не спроводи програме који су искључиво намењени женама предузетницама, али према расположивим подацима Сектора за развој малих и средњих предузећа и предузетништа, можемо истаћи да је значајан број жена које су успешно аплицирале у програмима подршке малим и средњим предузећима.

Програм подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању представља финансијску подршку 30% бесповратних средстава од стране државе и 70% повољног кредита Фонда за развој.

- Током 2017. године по овом Програму од одобрених 318 захтева, 123 захтева је одобрено женама предузетницама.

- У 2018. години (*тренутно расположиви подаци) од 247 одобрених захтева, 99 захтева је одобрено женама предузетницама.

Програм подршке малим предузећима за набавку опреме

У сарадњи са Развојном агенцијом Србије и пословним банкама у 2017. и 2018. години наставило се реализацијом програма суфинансирања набавке производне опреме, којима се суфинансира набавка нове производне опреме и опреме директно укључене у процес производње разменљивих добара (25% вредности опреме бесповратне помоћи, 70%

трошкова набавке из кредита пословних банака или финансијског лизинга лизинг компанија, партнера на Програму и 5% је учешће самог привредног субјекта).

- Током 2017. године по овом Програму од одобрених 396 захтева, 71 захтев је одобрен женама предузетницама.
- У 2018. години (тренутно расположиви подаци) одобрено је 329 захтева, 61 захтев је одобрен женама предузетницама.

Програм подстицања развоја предузетништва кроз развојне пројекте – 2017. и Програм подстицања развоја предузетништва кроз подршку инвестицијама у привреди (који се спроводио само у 2017. години), представљају комбинацију 20 одсто бесповратних средстава државе и 80 одсто повољног кредита Фонда за развој.

- У овим програмима за 2017. годину, одобрено је укупно 38 захтева жена предузетница.
- У 2018. години, од тренутно одобрених 167 захтева, одобрена су 22 захтева жена предузетница.

2.9. Министарство здравља своју превентивну улогу у вези НАП-а види у специјалистичким прегледима везаним за издавања/одузимања дозволе за ношење оружја који се раде на захтев МУП-а и суда.

2.10. Министарство омладине и спорта је у превентивном обезбеђивању подршке формалним и неформалним облицима информисања и обуке реализовало више активности:

обележаваће Дана женског спорта у Војсци Србије који је признат и унет у планове; организација и учешће на такмичењима „Спорт и мир” и приредбама „Жене и спорт”; унапређивање безбедности, здравствене и социјалне заштите жена у женском спорту у Војсци Србије; учешће запослених у МУП-у у организованим спортским активностима и манифестацијама; учешће у пројекту Интегрисани одговор на насиље над женама и девојчицама у Србији 2017; подржано отварање „Буди мушко“ у сарадњи са удружењем Центар Е8.

2.11. Министарство културе и информисања је, у извештајном периоду, расписивало конкурсе за суфинансирање пројеката у области јавног информисања који својим садржајима доприносе подизању свести грађана о положају улози жена у друштву, као и широком спектру проблема у тој области – насиље над женама, дискриминација у различитим сферама друштвеног живота, стереотипи о улози жене у породици и друштву, итд. Предносни критеријуми конкурса, између осталог, су и унапређење положаја и равноправности жена, као и родна равноправност. Поред наведеног, Министарство расписује и конкурсе из области информисања на језицима националних мањина и особа са инвалидитетом, којима се, између осталог, охрабрује производња медијских садржаја који доприносе сузбијању тзв. двоструке дискриминације жена. Један од важних циљева приликом избора пројеката на поменутим конкурсима је да они буду приступачни што ширем кругу корисника, како би подизање свести о неопходности промене улоге жене у нашем друштву допрло до средина у којима су дискриминација и насиље најзаступљенији.

У 2017. години објављено је укупно 263 прилога, од којих је већина била усмерена на значај превенције различитих врста насиља над женама, углавном сексуалног и родно заснованог насиља. У електронским медијима било је 143 прилога, а у штампаним медијима је објављено 120 прилога.

Министарство је суфинансирало осам пројеката који се баве темом насиља у 2017. години. И то: РТВ Прима Интернационал доо, Бајина Башта, пројекат: *И ми постојимо*, ТВ Суботица - ВТВ Комнет ДОО Суботица, Суботица, пројекат: *Да знамо више*, Производно, трговинско и услужно предузеће Техника Плус д. о. о. Лучани (Варошица) - *Жена у*

фокусу, Радио Суботица - SZABADKAI RADIO ДОО, Суботица- *Знати више*, Фестивал културе младих Србије – Књажевац - *О насиљу, гласно!*, Друштво за новинско издавачку делатност ДАН ГРАФ д. о. о. Београд - *Родна равноправност*, Удружење грађана Форум жена Пријеполје - Телевизија форум, Пријеполје, пројекат: *Представљање жена у медијима* и Предузеће за информисање и маркетинг „СТУДИО МАГ“ д. о. о. - *Шта то беше жена*.⁶

У 2018. години министарство је суфинансирало 4 пројекта и то: *Заједно у борби против насиља над женама* – Врбас, *Divdilipe – (не)видљиви живот Ромкиња* – Крагујевац, *Девојчице, не невесте – дечији бракови избор или принуда* – Београд и *Отворимо очи пред проблемом - стоп уговореним малолетничким ромским браковима* – Крушевац.

2.13. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања се укључило у превенцију кроз активности реализоване на иницијативу НВО „ФОСДИ“ под називом: „Крени напред“ (национална конференција и снимање и приказивање документарног филма о изradi и спровођењу НАП за примену Р. 1325 СБ УН), као и кроз разговоре код Повереника за заштиту равноправности између представника органа државне управе и локалне самоуправе, академске заједнице и организација цивилног друштва о унапређивању спровођења поменутог плана у Републици Србији у наредном периоду и узимањем учешћа, заједно са представницима Министарства финансија и Министарства, грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, на регионалној конференцији о родно одговорном буџетирању у Скопљу.

Два лица су се укључила у реализацију обуке у СУК и Националној академији за јавну управу, на тему родне равноправности и спречавању насиља у породици и насиља над женама.

На основу Јавног конкурса расписаног у 2017. години додељена су средства Групи за заштиту животне средине „Natura et lex“ са седиштем у Београду, за пројекат „ТВ речник родне равноправности“. Поред тога, министар је са својом вишом саветницом учествовао на две промоције тематског зборника радова: „Жене, мир и безбедност – родна анализа 2010-2015“, реализоване 2018. године на Београдском сајму књига и у Централном дому Војске Србије.

2.14. Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, као и чланови Координационог тела за родну равноправност Владе Републике Србије, током 2017. и 2018. године узели су учешће у бројним активностима, организованим у сарадњи са представницима осталих државних органа, цивилним друштвом и међународним организацијама у Републици Србији.

- Усвојен Акциони план за 2017. и 2018. годину за имплементацију Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године – 2017. године;
- Представљен други Индекс родне равноправности;
- Усвојен први државни извештај о примени Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулске конвенције) Експертској групи за борбу против насиља над женама и насиља у породици (Гревио) - 2018. године;
- Израђен Нацрт акционог плана за родну равноправност на Правном факултету, децембра 2018. године;

⁶<http://www.kultura.gov.rs/cyr/konkursi/izvestaji-o-realizaciji-sufinansiranih-projekata-na-konkursima-iz-oblasti-javnog-informisanja-u-2017-godini>

- Учешће потпредседнице Владе Србије и председнице Координационог тела за родну равноправност на 62. заседању Комисије за статус жена УН у Њујорку, уз признање Србији да је модел за друге земље у области родно одговорног буџетирања.

Организација и суорганизација конференција: „Жене на селу: Унапређење квалитета живота у сеоским подручјима“ заједно са UN Women и Женском платформом за развој Србије; регионална конференција о женском предузетништву у Србији, Црној Гори и Босни и Херцеговини; регионална конференција посвећена родној равноправности и реформи јавне управе на Западном Балкану; конференција Про фемина „Шта жене желе“, магазина „Лепота&здравље; конференција „Слика жена у медијима“; конференција „Равноправно у ланцу вредности“ Удружења пословних жена Србије, уз подршку Америчке привредне коморе (AmCham) и Савета страних инвеститора (FiC); конференција ROMASTED: Промовисање доброг управљања и оснаживања ромске заједнице на локалном нивоу, када је потписан Протокол о сарадњи између Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и 11 локалних самоуправа - Крагујевца, Ниша, Оцака, Костолца, Прокупља, Смедерева, Суботице, Врања, Врњачке Бање, Зајечара и Звездаре и Савета Европе; национална конференција „Шампиони локалног развоја“ са Националном алијансом за локални економски развој (НАЛЕД) у оквиру пројекта запошљавања жена на селу; конференција „Безбедност и одговорност“ о заштити деце, са Фондацијом „Тијана Јурић“; регионална конференција “Економска (не)зависност Ромкиња: изазови и рани узроци” са Националним саветом ромске националне мањине, конференција „Трансевропски транспортни дани“ одржана у Љубљани, где је усвојена Декларација о безбедности саобраћаја на Западном Балкану; конференција „Родна равноправност је боља за све“, поводом Међународног дана жена, са шведском компанијом „Икеа“; јавна дебата на тему „Заступљеност Рома и Ромкиња у јавној управи - изазови и препреке“, трибина Правног факултета „Снага жене у државној политици“; семинар „Жене у политици - родно равноправне или не?“, са Центром за едукацију и друштвену еманципацију младих – ЦЕДЕМ; покренута светска кампања “He For She”, први пут у Србији; реализоване студијске посете Србији делегације Молдавије и Таџикистана, као добром примеру за родну равноправност.

Остало: Координационо тело за родну равноправност и ФК „Црвена звезда“ организовали заједничку акцију у борби против насиља над женама постављањем транспарената на стадион „Рајко Митић“ - „Стоп насиљу над женама”. Реализована помоћ и подршка за организацију Светског првенства у ватерполу за јуниорке, одржаног у Београду. 27. августа до 2. септембра 2018.

2.15. Правосудна академија у складу са својим програмима сталне обуке, а у циљу развијања механизма превенције реализовала следеће релевантне семинаре, као што су:

„Обука у области антидискриминационог законодавства“ једнодневни семинар за судије виших судова са територије све 4 апелације – 4 семинара за судије свих виших судова

„Округли сто на тему усаглашавања праксе апелационих судова у области недискриминационог законодавства“ - дводневни кругли сто за судије сва 4 апелациона суда које раде у одељењима судске праксе, грађанском одељењу, као и судије апелационих судова заинтересоване за тему.

„Заштита људских права и спречавање дискриминације у области миграција“ – две дводневне радионице за судије и председнике судова (прекршајне судије прекршајних и Прекршајног апелационог суда, судије кривичне и парничне материје, судија Управног суда), јавне тужиоце и заменике тужилаца.

„Спровођење обука припадницима органа реда и носиоцима правосудних функција на тему заштите жртава насиља у породици и родно-заснованог насиља“
Правосудна академија, у сарадњи са Криминалистичко-полицијском академијом је у

складу с програмом сталне обуке у извештајном периоду (закључно са обуком одржаном од 10. до 12. октобра 2018. године) реализовала 143 обуке из материје „Насиље у породици“. У том периоду је обуку прошло 4.700 полицијских службеника и носилаца правосудних функција.

2.16. Канцеларија за Косово и Метохију је обезбеђивала подршку формалним и неформалним облицима образовања и информисања и обуке за посредовање, преговарање и изградњу консензуса у питањима безбедност и мира као што су: *Подришка дијалогу и мањинском идентитету- Благо Косова и Метохије, Деценија рада Европске мисије владавине права на Косову и Метохију-ЕУЛЕКС: преглед оцене и закључци.*

2.17. Канцеларија за људска и мањинска права је у оквиру својих надлежности предузимала следеће активности:

- *Извештавање о примени међународних и регионалних уговора у области људских права и активности националне контакт особе за борбу против злочина из мржње;*
- *Реализација Стратегије превенције и заштите од дискриминације и рад Савета за праћење примене Акционог плана;*
- *Рад Савета за праћење примене препорука механизма УН за људска права.*

Извештавање о примени међународних уговора у области људских права

Република Србија је чланица осам основних међународних уговора о људским правима из система УН. Канцеларија за људска и мањинска права израђује и координира представљање ових извештаја пред уговорним телима УН и Саветом за људска права Уједињених нација.

У складу са тачком 45 Закључних запажања Комитета за елиминацију дискриминације жена (CEDAW/C/SRB/2-3)⁷, **Четврти периодични извештај о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена** Влада је усвојила у јулу 2017. године након чега је достављен Комитету. У изради овог Извештаја учествовали су скупштински Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова, сви релевантни републички и покрајински ресори извршне власти, Републички завод за статистику, Национална служба за запошљавање, Привредна комора Србије као и градска управа Града Београда. Такође, свој допринос су дале организације цивилног друштва: Amity, Secons, ...из Круга и Група 484. У Извештају је указано на *доношење новог НАПа 1325 за период 2017-2020. као и на процес израде, носиоце активности, кључне новине и опредељена финансијска средства.*⁸ Овај Извештај садржи и информације које се односе на: *Превенцију насиља и подизање свести; Унапређеност законодавног оквира; Истраге случајева насиља и кривично гоњење; Помоћ жртвама насиља и сигурне куће; Издавање налога за хитну заштиту и Евиденције случајева насиља.*⁹ Канцеларија за људска и мањинска права доставила је Комитету за елиминисање дискриминације жена (CEDAW) *Одговоре на додатна питања у вези са Четвртим периодичним периодичним извештајем о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена.* Влада Републике Србије је усвојила Одговоре на седници одржаној 8. новембра 2018. године. Организована су два припремна састанка делегације Републике Србије поводом представљања Четвртог периодичног извештаја о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (28. фебруара 2019. године у Женеви).

⁷ У вези са Другим и трећим периодичним извештајем о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (CEDAW/C/SRB/2-3)

⁸ У складу са препоруком број 17. CEDAW/C/SRB/2-3

⁹ У складу са препоруком број 23. CEDAW/C/SRB/2-3

Канцеларија је у августу 2017. године доставила свим надлежним ресорима **Општу препоруку број 35 Комитета за елиминисање дискриминације жена**¹⁰, поводом родно оријентисаног насиља над женама, којом се допуњује Општа препорука бр. 19 из 1992. године.¹¹ Ова Општа препорука Комитета даје земљама уговорницама даље смернице за убрзано сузбијање насиља над женама, заштиту жртава и примену свих неопходних мера како би се овај вид кршења људских права свео на најмању меру а његове последице ублажиле.

Делегација Републике Србије, представила је II-V периодични извештај о примени Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације (CERD), у Женеви, 21. и 22. новембра 2017. године, на 94. заседању Комитета за укидање расне дискриминације. Комитет је 1. децембра 2017. године усвојио Закључна запажања (CERD/C/SRB/CO/2-5) и упутио Републици Србији 20 препорука од којих су две приоритетне за извештавање са роком од годину дана.

Током 2017. године израђен је **Извештај Републике Србије за трећи циклус Универзалног периодичног прегледа (УПР)** који је Влада Републике Србије усвојила на седници 31. 10. 2017. године. Овај извештај је представљен је на 29. заседању Радне групе Савета за људска права УН, 24-26. јануара 2018. године, у Женеви. Чланови РГ Савета за људска права УН су похвалили квалитет извештаја, инклузивност у процесу његове израде, бројност делегације, као и чињеницу да се водило рачуна и о заступљености жена у државној делегацији. Србија је у процесу дијалога добила укупно 190 препорука од држава чланица УН.

Специјални извештач за спречавање мучења и других свирепих, нечовечних или понижавајућих поступака или кажњавања Уједињених нација, Нилс Мелцер (Nils Melzer) посетио је Републику Србију у периоду од 13. до 24. новембра 2017. године и том приликом је имао састанак и са в. д. директора Канцеларије за људска и мањинска права, Сузаном Пауновић. Специјални извештач је посетио и АП Косово и Метохију у периоду од 21. до 23. новембра 2017. године. Последњег дана посете, 24. новембра 2017. године, Специјални извештач је представницима надлежних власти Републике Србије усмено предочио своја прелиминарна запажања, а посредством Сталне мисије Републике Србије при Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама у Женеви, прелиминарна запажања су писаним путем достављена релевантним органима Републике Србије 27. новембра 2017. године.

*Делегација Европског комитета за спречавање мучења и нечовечних или понижавајућих казни или поступака*¹² обавила је седмодневну *ad hoc* посету Републици Србији у периоду од 31. маја до 7. јуна 2017. године. Извештај Европског комитета за спречавање мучења о *ad hoc* посети Републици Србији је усвојен на његовом 94. заседању, одржаном од 6. до 10. новембра 2017. године, након чега је достављен надлежним властима Републике Србије 22. новембра 2017. године. Извештај о *ad hoc* о посети Републици Србији и одговори и коментари надлежних власти Републике Србије на извештај објављени су на енглеском и српском језику 22. октобра 2018. на интернет страницама Комитета за спречавање мучења и Канцеларије за људска и мањинска права.

У оквиру Канцеларије делује национална контакт-особа за борбу против злочина из мржње која је присуствовала *Годишњем састанку националних контакт-особа за борбу против злочина из мржње* који су одржани у Бечу, 16-17. новембра 2017. и 15-16. новембра 2018. године. Такође, Национална контакт-особа учествовала је и на деветом, десетом и једанаестом координационом састанку представника надлежних државних органа и организација цивилног друштва у циљу успостављања механизма борбе против

¹⁰ Усвојена на 67. заседању Комитета за елиминисање дискриминације жена у јулу 2017. године

¹¹ Канцеларија је наведену препоруку објавила и на својој интернет страници <http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/node/156>.

¹² European Committee for the Prevention of Torture - CPT

злочина из мржње у Републици Србији, који су одржани 4-5. децембра 2017. године, у Шапцу; 28-29. јуна 2018. године у Вршцу и 12. децембра у Београду.

Стратегија превенције и заштите од дискриминације и рад Савета за праћење примене Акционог плана

Први стратешки документ посвећен борби против дискриминације девет осетљивих друштвених група међу којима су и жене. У изради овог документа је учествовало и низ релевантних организација цивилног друштва.

Канцеларија је иницирала **успостављање Савета за праћење примене Акционог плана за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације**. Истичемо да је управо овај механизам постао пример добре праксе за праћење остварених резултата и примене стратешких докумената. Канцеларија је рад овог тела унапредила и именовањем и обучавањем контакт особа у надлежним ресорима као и једним делом представника локалне самоуправе, чиме је постигнуто подизање капацитета како органа државне управе тако и јединица локалне самоуправе. Канцеларија је израдила шест извештаја као и Анализу примене Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период 2014-2018. године уз подршку Канцеларије Уједињених нација у Србији (табела испод).

Реализација АП за примену Стратегије превенције и заштите од дискриминације						
ИНДИКАТОРИ	ПРВИ ИЗВЕШТАЈ	ДРУГИ ИЗВЕШТАЈ	ТРЕЋИ ИЗВЕШТАЈ	ЧЕТВРТИ ИЗВЕШТАЈ	ПЕТИ ИЗВЕШТАЈ	ШЕСТИ ИЗВЕШТАЈ
	четврти квартал 2014. и први квартал 2015. године	други, трећи и четврти квартал 2015. године	први и други квартал 2016. године	трећи и четврти квартал 2016. године	први и други квартал 2017. године	трећи и четврти квартал 2017. године
испуњени	47,82%	46,3 %	46,2 %	50.4%	51.7%	59%
нису испуњени	28,98%	10,0 %	12,5 %	25.2%	18%	16,2%
делимично испуњени	7,44%	21,8 %	16,8 %	11.4%	12.3%	13,1%
нема података о испуњености	14,49%	21.86 %	24,5%	13%	18%	11,7%

Кључне мере и активности које су планиране и спровођене у погледу превенције и спречавања насиља над женама и породичног насиља из Акционог плана су:

- мере које су у непосредној вези са Акционим планом за Поглавље 23 у оквиру преговора Србије о придруживању Европској унији, а конкретно се односе на **ревидирање и примену свих стратешких документа који се односе на положај жена**.
- низ мера у циљу стварања безбедносног окружења за припаднике осетљивих друштвених група, унапређење степена толеранције према њима и сузбијање говора мржње и аката насиља и привођење правди учинилаца таквих дела. Конкретно, **када је у питању насиље над женама**, као најдрастичнијег вида кршења људских права и које одавно није домен приватног живота већ представља озбиљну одговорност државе да превенира и заштити жртве насиља, једна од кључних мера била је усаглашавање Кривичног законика и Породичног закона са Конвенцијом Савета Европе о спречавању

и борби против насиља над женама и насиља у породици у смислу утврђивања хитних мера заштите у случајевима родно заснованог насиља.

- **обуке судија и тужилаца** о одредбама Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена и одредбама Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици.

Након формирања Сектора за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности, послови у вези са овим стратешким документом су прешла у надлежност Министарства за рад, запошљавање борачка и социјална питања.

Савет за праћење примене препорука механизма УН за људска права

Канцеларија је иницирала формирање још једног важног механизма а то је **Савет за праћење примене препорука механизма УН за људска права** коме пружа стручноадминистративну подршку. Саветом председава в.д. директора Канцеларије, Сузана Пауновић, а у његовом саставу су представници министарстава спољних и унутрашњих послова, правде, рада и социјалних питања, здравља, просвете, државне управе и локалне самоуправе, културе и европских интеграција. Важно је истаћи да седницама овог тела присуствују и представници скупштинског Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова, независних институција и организација цивилног друштва.

Ова канцеларија је иницирала процес преименовања чланова Савета за праћење примене препорука механизма УН за људска права, имајући у виду да је нови сазив Владе Републике Србије формиран 29. јуна 2017. године, као и да је у међувремену дошло до промене Закона о министарствима. С тим у вези од ресорних министарстава затражено је да доставе нове предлоге за именовање чланова Савета или да потврде да остају при раније именованим представницима. Такође је организована дводневна обука за контакт особе у Савету за праћење примене препорука механизма УН за људска права и организације цивилног друштва са којима Савет има потписан меморандум о сарадњи, под називом „Јачање капацитета Савета за праћење примене препорука механизма УН за људска права: спровођење препорука и увод у индикаторе”. Обуке су одржане у Шапцу 21. и 22. септембра 2017. године уз подршку Канцеларије Високог комесара за људска права и Мисије ОЕБС-а у Србији; у Врднику, 25-26. јуна 2018. је организована дводневна радионица за контакт особе Савета за праћење примене препорука механизма УН за људска права из ресорних државних органа, независних државних органа и ОЦД-а са циљем додатног унапређења капацитета РС за прикупљање и дистрибуирање података у области људских права, кроз развијање индикатора за препоруке које Република Србија добија од механизма УН за људска права. Савет за праћење УН препорука је у сарадњи са Тимом за људска права Уједињених нација у Србији организовао је у Сремским Карловцима дводневну радионицу 11. и 12. децембра 2018. за контакт особе и њихове заменике у циљу унапређења праћења Плана препорука и ефикаснијег извештавања. У Београду је организована дводневна регионална конференција 19. и 20. новембра 2018. под називом „Праксе у извештавању према уговорним телима Уједињених нација за заштиту људских права и праћење примене препорука” у сарадњи са Тимом за људска права Уједињених нација у Србији и Мисијом ОЕБС у Србији. На Конференцији су, поред представника из четири земље региона: Босна и Херцеговина, Албанија, Црна Гора и Македонија, присуствовали и чланови Савета за праћење УН препорука, представници Парламента, независних тела, међународних и организација цивилног друштва. Конференција је организована у циљу размене добрих пракси и будућим корацима у процесу примене добијених препорука од уговорних тела УН-а. Савет до сада са дванаест организација цивилног друштва има потписан меморандум о сарадњи са Саветом. Овај Савет је израдио *План испуњавања свих препорука механизма УН за људска права*

упућених Републици Србији. План је да се спровођење сваке препоруке механизма УН доведе у везу са испуњавањем Циљева одрживог развоја, прописаних Агендом УН 2030.

2.17. Канцеларија за сарадњу са организацијама цивилног друштва препозната је Националним акционим планом за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација - Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2017-2020) као партнер у реализацији неколико активности. Прво се односи на учешће у припреми *Закона о родној равноправности* и то кроз следеће активности:

- у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Сектором за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности спроведене су јавне консултације током децембра 2017. године и јавна расправа током јуна и јула 2018. године о припремљеном *Нацрту закона о родној равноправности*;

- на захтев Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Канцеларија је са аспекта свог делокруга у октобру 2017. године доставила примедбе на текст *Нацрта закона о родној равноправности* у оквиру консултација које је покренуло поменуто министарство, а у септембру 2018. године и мишљење на припремљени Нацрт закона у складу са чланом 46. Пословника Владе ("Сл. гласник РС", бр. 61/2006 - пречишћен текст, 69/2008, 88/2009, 33/2010, 69/2010, 20/2011, 37/2011, 30/2013 и 76/2014).

Значајан резултат у правцу унапређена безбедности жена у друштву у извештајном периоду јесте спровођење *Јавног позива независним експертима/експерткињама за кандидатуру за чланство у Групи експерата при Конвенцији Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција)* – GREVIO путем којег је на транспарентан и инклузиван начин и у сарадњи Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Координационог тела за родну равноправност, Министарства спољних послова и Канцеларије изабран и предложен представник Републике Србије у овом експертском телу Савета Европе. Јавни позив био је отворен од 26. децембра 2018. године.

2.18. Републички завод за статистику као институција која је члан уже радне групе за имплементацију Агенде 2020, преузела активну улогу у организовању две радионице на мапирању извора за индикаторе циљева одрживог развоја, као и у активностима у повећавању броја доступних података.¹³ Осим тога што је циљ број 5 посвећен родној равноправности, бројни су и индикатори који су приказани према полу и односе се на области здравља, образовања, запослености и др.

2.20. Повереник за заштиту равноправности је у погледу активности унапређења нормативног оквира и јавних политика за побољшање безбедности жена у друштву, у траженом извештајном периоду између јуна 2017. године и децембра 2018. године, дао 68 мишљење на нацрте прописа, од чега се 4 односе на делокруг сектора безбедности, а 10 на унапређења родне равноправности. Такође, је поднета Високом службеничком савету иницијатива за измену Одлуке о изменама и допунама Кодекса понашања државних службеника, јер су поједине одредбе те одлуке у супротности са одредбама Закона о забрани дискриминације којим је забрањено позивање на одговорност.

Високи службенички савет је прихватио иницијативу и на седници одржаној 23. маја 2018. године донео је Одлуку о изменама Кодекса понашања државних службеника.

У оквиру подршке производњи медијских садржаја у области јавног информисања о значају превенције насиља над женама, у извештајном периоду је промовисан приручник за новинаре и новинарке под називом „Борба за равноправност“. Такође, и организовао је семинар за представнике медија на тему извештавања о питањима дискриминације, равноправности и поштовања основних људских права у Републици Србији.

¹³ Индикатори доступни на: <http://devinfo.stat.gov.rs/Srbija/diSDG.aspx>

2.21. Стална конференција градова и општина (СКГО) је организовала активности у области управљања ванредном ситуацијом. Конкретно, то је значило рад на документима који су релевантна и уређују ову област, поред тога организовани су састанци са актерима на националном, локалном и међународном нивоу. Пакет директне консултантске подршке¹⁴ пружен је у општини Нови Пазар. Питање безбедности грађана и грађанки појавило се као кључно питање у раду Радне групе за израду локалног акционог плана за побољшање положаја жена у општини Бечеј, те је укључена и полиција у подршку у овој општини, где је безбедност жена препозната као једна од приоритета.

СКГО је у наведеном периоду активно промовисао моделе и праксе у којима се активно заговара једнака заступљеност мушкараца и жена у свим органима, чиме се доприноси обезбеђивању равноправне заступљености жена у органима државне управе и локалне самоуправе и другим телима која су надлежна за одлучивање о одбрани и безбедносним питањима.

Стална конференција градова и општина у овире пројекта „Развој капацитета локалних чинилаца у области родне равноправности и безбедности“ - Реализована обука „род и безбедност“ за представнике 10 јединица локалне самоуправе (Врњачка Бања, Кладово, Крагујевац, Краљево, Куршумлија, Кучево, Мајданпек, Медвеђа, Параћин и Пожаревац) и надлежних полицијских управа и полицијских станица.

2.22. Служба за управљање кадровима Владе у оквиру редовног годишњег програма обука намењених државним службеницима реализује континуирану обуку у области људских права под називом *Механизми за праћење стања људских права у Републици Србији*, коју држи представница Канцеларије за људска и мањинска права; као и обуку у области родне равноправности.

¹⁴ Пакет подршке представља скуп активности прилагођен локалним потребама и креиран тако да помогне локалној самоуправи у решавању конкретних проблема или остварењу одређеног циља. Пакет се пружа у циљу помоћи локалним властима у подизању нивоа ефикасности рада, унапређењу капацитета и пружању услуга на иновативан, ефикасан и одржив начин, у области ванредних ситуација на локалном нивоу. Пакети подршке обухватају непосредан ангажман стручњака, обуке, радионице, семинаре.

3. УЧЕСТВОВАЊЕ – повећање учешћа и утицаја жена на одлучивање

У оквиру повећане заступљености, укључености и одлучивања жена у свим процесима који се тичу очувања мира и безбедности следе подаци:

3.1. Министарство одбране, на основу резултата родне анализе, истиче податак да је дошло до повећања укупне заступљености жена. Прецизније речено, заступљеност жена, према подацима од 31. децембра 2017. године, износила је 20,53%, а према подацима од 30. новембра 2018. године, износила је 21,02%, у односу на укупан број запослених у МО и ВС.

Процент заступљености жена на руководећим/командним позицијама у МО и ВС на дан 31. 12. 2017. године износи 5,77%, а на дан 30. 11. 2018. године 6,44%.

У 2017. години учествовало је укупно 656 лица у МнОп, од којих је 579 лица било мушког пола (88,3%), а 77 учесника мисије су биле жене (11,7%). Две припаднице МнОп су биле на командним дужностима.

У 2018. години учествовало је укупно 559 лица у МнОп, од којих је 480 било мушкараца (85,9%), а 79 учесника мисије су биле жене (14,1%). Једна припадница МнОп је била на командним дужностима (командир вода).

3.2. Министарство унутрашњих послова је након доношења Закон о полицији из 2016. године формирало Сектор за људске ресурсе и успостављене су нове функције људских ресурса. Константно се бележи тренд повећаног интересовања жена за рад у МУП-у, а посебно на оперативним пословима, који има за последицу повећано учешће жена у укупном броју запослених у том министарству, у последњих неколико година. У 2017. години, међу запосленима има 24% жена, а у 2018. години је 24,3% (2015. године - 22,8%). У сталном је порасту и број девојака које се пријављују за упис и школовање на Криминалистичко-полицијск универзитет (у даљем тексту: КПУ), где тренутно на свим нивоима студија има укупно 2.089 студената, а од тог броја 49% је студенткиња што говори о перманентно високој заинтересованости девојака за школовање на КПУ (највеће интересовање и највећа заступљеност девојака је на студијском програму *Форензичко инжењерство*, најмања заступљеност је на студијском програму *Информатика и рачунарство*, док је на студијском програму *Криминалистика* заступљеност око 45%). Међу студентима на свим нивоима студија, 0,2% од укупног броја чине Ромкиње, а 0,4% студенткиње других националности.

У односу на укупан број запослених на руководећим радним местима у 2017. години је било 564 или 14,5% жена и мушкараца 3.310 или 85,4%, а у 2018. години 736 или 17,5% жена и 3.465 или 82,5% мушкараца. На повећање учешћа жена у руководећем саставу је утицало спровођење активности пре свега у оквиру пројекта „Развијање родне агенде у МУП-у 2016-2018 година“, а спроведено кроз распоређивање по новом Правилнику о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у МУП-у.

У 2017. години у укупном броју запослених, на извршилачким радним местима учешће жена запослених у оперативном саставу (у статусу ОСЛ и УОСЛ) је износио износио 11,86%, а у 2018. години 10,55%.

У Центру за основну полицијску обуку у Сремској Каменици на оперативном нивоу руковођења налази се једна жена у статусу УОСЛ што представља 0,72% учешћа у укупном броју запослених у ЦОПО.

Од укупног броја извођача наставе у ЦОПО-у који износи 63, жене чине 36,5% односно 23 жене су извођачи наставе.

Током 2017. године у ЦОПО реализоване су три класе Основне полицијске обуке за укупно 1.620 полазника, од тога 1.198 мушкараца и 430 жена (26,5%), а у току 2018 године, пет класа за укупно 1.008 полазника, од тога 792 мушкарца и 216 жена (21,4%).

Учешћа жена у саставу републичког штаба за ванредне ситуације: 2017.- 12,5% жене, а 2018. - 8,6% жене; док су у покрајинском штабу за ванредне ситуације: 2017. - 19% жене, а 2018. – 15% жене. На територији Р Србије образована су 24 окружна штаба за ванредне ситуације (без КиМ) са 23,65% жена. На територији Р Србије има 25 градских и 119 општинских штабова за ванредне ситуације (без КиМ) са 19,7% жена. Градски штаб Града Београда чини 22,95% жена, док штабове ГО Града Београда (17) чини око 29,4% жена. Број жена непосредно укључен у активности у ванредним ситуацијама износи 0,4%.

3.3. Управа царина Министарства финансија известила је да је заступљеност жена у укупном броју запослених у тој Управи износила око 43%, а да су од седам укупно, четири жене државни службеници на положају.

3.4. Безбедносно-информативна агенција, према резултатима родне анализе у периоду јун 2017. године - децембар 2018. године године, указују да су жене заступљене са 31,09 % у односу на укупан број запослених у Безбедносно-информативној агенцији. У односу на укупан број жена, проценат жена на оперативним пословима био је 82,1 % а на логистичким пословима 17,9%. Што се тиче рекапитулације података према укупном броју запослених, жене су заступљене са 25,53% на оперативним пословима, а 5,7% жена ради на логистичким пословима. Заступљеност жена на руководећим и управљачким радним местима у односу на укупан број припадника Безбедносно - информативне агенције износи 15,1% . Уочен је тренд смањења жена на руководећим радним местима што је делимично и последица одласака у пензију припадница Агенције као и преласака припадница на рад у друге државне органе, те распоређивања на нова радна места у складу са новим Актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места. На стратешком нивоу одлучивања жене су заступљене са 1,53%, на средњем нивоу са 5,47%, а на нижем нивоу одлучивања са 8,10%.

3.5. Министарство рударства и енергетике наводи да има у односу на запослене 64% жена и 36% мушкараца, а у односу запослених на руководећим позицијама има 65% жена и 35% мушкараца. Формирана Радна група за одбрану у чијем саставу је 30% жена.

3.6. Министарство спољних послова је известило да се Резолуцијом 1325 у Министарству спољних послова превасходно се бави Сектор за безбедносну политику, као и Сектор за мултилатералну сарадњу. У Сектору за безбедносну политику заступљеност жена је 38,1 %, а у Сектору за мултилатералну сарадњу заступљеност жена је 69%. Укупан проценат жена које се баве питањима везаним за овај НАП је 56,6%.

3.7. Министарство привреде у свом извештају наводи да су, на основу анализе запослених према полној структури на дан 31. децембра 2018. године, жене заступљене у том Министарству са 76%. Прецизније речено, од укупно 174 запослених, 133 су жене. Жене су заступљеније и на нивоу одлучивања, јер од укупног броја руководилаца (руководилац групе, шеф одсека, начелник одељења, помоћник министра) жене су заступљене са 72%. У Министарству је више од половине чланова преговарачких група за приступање Републике Србије Европској унији чине жене (15 од укупно 28), чиме су добиле посебно признање за своју стручност и професионализам.

Осим наведеног, истичемо и да је према последњим расположивим подацима Републичког завода за статистику о броју запослених закључно са III кварталом 2018. године, у оквиру укупног броја запослених у Републици Србији приметан благи пораст броја запослених жена у односу на 2017. годину, као и број запослених жена у правним

лицима који је такође у порасту у 2018. години, док се код предузетника и запослених код предузетника број жена смањује.

Категорије	2017.		III квартал 2018.	
	мушкарци	жене	мушкарци	жене
Запослени-укупно	1.058.599	918.758	1.104.117	965.158
Запослени у правним лицима (у радном односу и ван радног односа)	879.013	755.887	908.603	790.656
Предузетници и запослени код њих и лица која самостално обављају делатност (у радном односу и ван радног односа)	179.585	162.871	195.514	174.502

3.8. Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, на основу резултата родне анализе од 31. децембра 2018. године, истиче да се у структури запослених од укупно 274 лица, 167 жене, а на високим руководиачким местима је 12 жена, док се 155 налази на извршилачким радним местима.

3.9. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања се у извештајном периоду ангажовало на прикупљању, анализи и извештавању о спровођењу планова мера за отклањање и ублажавање неравномерне заступљеност полова у 2018. години, на основу примене Закона о равноправности полова.

3.10. Министарство омладине и спорта прикупља и ажурира податке о броју и проценту заступљености жена у спортским организацијама и удружењима, као и у надзорним и управним телима тих организација и удружења за 2018. годину (родна статистика).

3.11. Од укупног броја запослених у **Министарству заштите животне средине** (256), жене чине 171 (око 66 %). Број жена на руководећим позицијама је 50 или око 29% (помоћник министра, начелник Одељења, шеф Одсека и руководилац Групе).

3.12. Канцеларија за људска и мањинска права што се тиче полне структуре у извештајном периоду је у свом саставу имала 29 запослених од чега су 6 мушкарци, а 23 жене.

3.13. Комесаријат за избеглице и миграције реализујући активност за равноправан третман жена у доношењу одлука и већа заступљеност жена у процесу планирања и реализације: разоружања, радње мира, постконфликтној реконструкцији друштва и реинтеграције избеглица је Решењем комесара основао Тим за родно одговорно буџетирање. Тим има четири члана са задатком да прикупља родно осетљиве податке, врше родну анализу и програмирају циљеве и активности који адекватно одговарају на потребе жена и мушкараца у складу са законом предвиђеним обавезама, а у складу са Планом увођења родно одговорног буџетирања и учествују у поступку припреме и доношења буџета Републике Србије на годишњем нивоу. Поменути чланови Тима су присуствовали свим тренинзима, радионицама и инфо сесијама који су организовани у циљу пружања подршке у конкретном раду приликом избора програмских циљева и активности, а за укључивање родне перспективе у циљеве и индикаторе у оквиру програмске структуре и то за 2017, 2018. и 2019. годину.

Комесаријат за избеглице и миграције примењује афирмативне акције када је у питању интеграција и реинтеграција, односно када су у питању програми стамбеног збрињавања и

економског оснаживања избеглица, интерно расељених лица и повратника по Споразуму о реадмисији кроз правилнике и акте који се примењују. То се огледа у мерилима за избор корисника, односно реда првенства избора корисника, где приоритет приликом бодовања имају једнородитељске породице, самохране мајке, породице са троје и више деце, итд. Приликом подношења пријава за конкурсе стамбеног збрињавања, мушкарци и жене имају једнака права, али се у пракси, до сада, показало да жене подносиоци пријава чине мањи удео од укупног броја пријављених (око 30%).

Када је у питању проценат жена смештених у колективне центре, установе социјалне заштите и центре за азил, Комесаријат за избеглице и миграције води детаљну базу података, усклађену са препорукама и стандардима међународних организација и донатора, која садржи податке по полу, старосној доби, земљи порекла и другим релевантним критеријумима који се користе у планирање мера заштите.

3.14. Служба за управљање кадровима Владе је за извештајни период проследила статистички приказ полне структуре код положаја и в.д стања у таргетираним органима система безбедности, у смислу родне равноправности.

ОРГАН	ПОЛОЖАЈИ	В. Д.	УКУПНО
МИН. ОДБРАНЕ	ЖЕНЕ – НЕМА МУШКАРЦИ - 1	ЖЕНЕ – НЕМА МУШКАРЦИ - 2	ЖЕНЕ – НЕМА МУШКАРЦИ - 3
МУП	ЖЕНЕ – 2 МУШКАРЦИ - 5	НЕМА	ЖЕНЕ – 2 МУШКАРЦИ - 5
МФ-УПРАВА ЦАРИНА	НЕМА	ЖЕНЕ – 4 МУШКАРЦИ - 3	ЖЕНЕ – 4 МУШКАРЦИ - 3
МП-УПРАВА ЗА ИЗВРШЕЊЕ САНКЦИЈА	НЕМА	ЖЕНЕ – НЕМА МУШКАРЦИ - 1	ЖЕНЕ – НЕМА МУШКАРЦИ - 1
МСП	ЖЕНЕ – НЕМА МУШКАРЦИ - 1	ЖЕНЕ – 1 МУШКАРЦИ - 3	ЖЕНЕ – 1 МУШКАРЦИ - 4

3.15. У саставу **Народне скупштине** обезбеђено значајно учешће жена народних посланика, и има 93 жене народне посланице (37,6%). Функцију председника Народне скупштине такође обавља жена. У Делегацији Народне скупштине у Парламентарној скупштини ОЕБС-а од укупно четири члана, две су жене, а шеф делегације је такође жена. Делегацију Народне скупштине у Парламентарној скупштини Савета Европе чини пет жена и два мушкарца. Такође, шеф ове парламентарне делегације је жена.

Жене се налазе и на челу неколико скупштинских одбора. Од укупно 20 радних тела Народне скупштине (одбора) жене се налазе на месту председника у седам одбора: Одбор за одбрану и унутрашње послове; Одбор за привреду, регионални развој, трговину, туризам и енергетику; Одбор за права детета; Одбор за просторно планирање, саобраћај, инфраструктуру и телекомуникације; Одбор за рад, социјална питања, друштвену укљученост и смањење сиромаштва; Одбор за финансије, републички буџет и контролу трошења јавних средстава. У Народној скупштини је образован Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова (од укупно 17 чланова, 13 су жене).

Формирана је Женска парламентарна мрежа, као неформална група коју чине народне посланице из различитих посланичких група.

У извршној власти, 2017. и 2018. године била је једна потпредседнице Владе, три министарке, а четвртина помоћника министара и државних секретара су жене. На нижим

нивоима власти, такође су постигнути значајни резултати, јер су трећину одборника у локалним скупштинама чиниле жене, али је и даље несразмерно њихово учешће у извршној власти на локалном нивоу, а посебно на позицијама градоначелника и председника локалних савета за безбедност.

На нивоу Владе, Координационим телом за родну равноправност (које је образовано одлуком Владе 30. октобра 2014. године) руководи потпредседница Владе и министарка у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Ово тело је иницирало израду првог државног извештаја на основу Националног акционог плана (2017-2020) и формирање Политичког савета у сарадњи са Министарством одбране.

На основу упоредне анализе података надлежних органа државне управе и достављених извештаја, утврђено је да је дошло до повећања заступљености жена у институцијама у систему безбедности.

4. ЗАШТИТА – нормативни услови и институционални капацитети за доступну и делотворну заштиту жена Error! Bookmark not

defined.

У оквиру општег циља садржаног у Националном акционом плану који се односи на осигуравање задовољавајућег нивоа правне заштите жена и девојака од свих видова дискриминације, кршења женских људских права и родно заснованог насиља, током 2017. и 2018. године постигнут је извештај напредак.

У Републици Србији је, у протеклом двогодишњем периоду, ради спречавања насиља над женама и унапређења људске безбедности дошло до усвајања и примене: Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир, безбедност у Републици Србији (2017-2020), Национални програм Републике Србије за усвајање правних тековина Европске уније (2014–2018), Акциони план за Поглавље 23 Владе Републике Србије из 2015, Стратегија превенције и заштите од дискриминације (2013-2018) са Акционим планом за период 2014-2018, Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године са Акционим планом за период од 2016. до 2018, Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године, Програм за заштиту жена од насиља у породици и у партнерским односима и других облика родно заснованог насиља у АП Војводини (2015-2020), Закона о спречавању насиља у породици¹⁵.

На локалном нивоу многе јединице локалне самоуправе усвојиле су своје акционе планове за остваривање родне равноправности који садрже одредбе о спречавању и сузбијању насиља према женама и насиља у породици. Укупан број усвојених локалних планова, је око 30% и променљивог је карактера, као и број формираних Савета за безбедност и Савета за здравље који обједињени треба да реализују активности на заштити жена у јединицама локалне самоуправе.

Треба имати у виду да без јасно опредељених финансијских средстава и ангажованих људских ресурса који би се специјализовано бавили ефикасним решавањем ових питања, не може бити остварен значајнији напредак на делотворној заштити жена. При томе, треба имати у виду да се први Национални акциони план спровођења фокусирао искључиво на механизме правне заштите жена у постконфликтном опоравку, а сада се ситуација променила доношењем Закона о спречавању насиља у породици и стварању потребних предуслови за делотворну заштиту жена од свих облика дискриминације и насиља у нашем друштву.

4.1 Министарство унутрашњих послова од почетка примене Закона о спречавању насиља у породици, 1. јуна 2017. године, у којем је акценат на превентивним активностима које по први пут омогућавају полицијским службеницима да у оквиру својих овлашћења врше процену ризика и изричу хитне мере. У Управи криминалистичке полиције, у Служби за сузбијање криминала формирано је Одељење за превенцију и сузбијање насиља у породици, које обавља послове праћења, анализе, координације рада и пружање стручне помоћи у раду у најсложенијим предметима из области насиља у породици.

У 2017. год. изречено је укупно 13.808 хитних мера (4.469 мера привременог удаљења учиниоца из стана и 9.339 мера привремене забране учиниоцу да контактира жртву насиља и да јој прилази). У 2018. год. Изречене су укупно 27.042 хитне мере (8.065 мера привременог удаљења учиниоца из стана и 18.977 мера привремене забране учиниоцу да контактира жртву насиља и даљ јој прилази).

¹⁵ „Сл. гласник РС“ број 94/2016

У оквиру унапређења заштите и безбедности жена у министарству су припремљене смернице за имплементацију мера за остваривање родне равноправности у МУП кроз систем управљања људским ресурсима које су донете у јануару 2018. године. Све мере су обједињене у једном документу, што доприноси ефикасности у примени и евалуацији успешности предвиђених мера. У министарству је образован у фебруару 2018. године Савет за родну равноправност. У његовом саставу су највиши руководиоци МУП-а, на челу са министром унутрашњих послова, а дат му је мандат да креира и спроводи политике родне равноправности у Министарству и да разматра постигнућа у овој области. У оквиру основне обуке за учешће полицијских службеника у мировним операцијама, посебна пажња се посвећује заштити цивила у мировним операцијама и заштити жена у оквиру остваривања мандата операције. У сарадњи са Министарством одбране, припадници МУП РС учествују у различитим обукама од значаја за ангажовање у мировним операцијама, које поред осталог, обухватају теме од значаја за заштиту жена у зони операције.

Код успостављања и контроле механизма делотворне заштите жена запослених или ангажованих у систему безбедности од свих облика насиља и дискриминације у мају 2018. године усвојен је интерни акт „Упутство са смерницама за превенцију и заштиту од родно засноване дискриминације и дискриминације засноване на другим личним својствима у Министарству унутрашњих послова Републике Србије“. којим су недвосмислено утврђена права обавезе и дужности у Министарству унутрашњих послова у превенцији дискриминације, механизми одговора и уређена процедура интерне заштите од дискриминације.

Код предузимања неопходних мера ради одузимања ватреног оружја или ограничења приступа ватреном оружју починиоцима насиља у МУП –у је донет акт о поступању свих полицијских службеника у случајевима привременог одузимања ватреног оружја у случајевима насиља у породици. Према евиденцијама, у периоду од јула 2017. до децембра 2018. године су одузета 122 комада оружја у нелегалном поседу у кривичном поступку у догађајима са елементима насиља у породици.

У смислу правне заштите и психо–социјалне подршке девојкама и женама жртвама трговине људима, посебно припадницама вишеструко маргинализованих и дискриминисаних група у конфликту и постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама у 2017. години израђено 112, планова заштите, у оквиру којих су све жртве имале правну подршку у смислу информисања и упућивања о правима, док су 32 особе женског пола имале обезбеђеног правног заступника. укључене су институције система - центри за социјални рад, установе социјалне заштите, здравствене институције-примарне и секундарне здравствена заштита, основне, средње школе и факултети, Национална служба за запошљавање и друге институције по потреби, организације цивилног друштва, пре свега АСТРА и АТИНА

- свих 112 корисница учествовало је у изради индивидуалног плана заштите. Када се креирају генерални програми подршке узимају се у обзир мишљења и потребе жртава У 2018 години идентификовано је 76 жртава трговине људима, од чега је 57 жртава женског пола (30 девојчица и 27 жена).

Подршка је обезбеђивана за укупно 183 жртава женског пола (осим 57 новоидентификованих, подршку је добијало и 126 жена и девојчица које су идентификоване у ранијем периоду). Све идентификоване жртве имале су подршку у опоравку, укључивању у заједницу, као и у превазилажењу трауматичног искуства трговине људима кроз психолошку подршку, психотерапију и едукативне интервенције. Обезбеђивана је директна подршка у виду пакета хране и хигијене, покривању трошкова лечења, обезбеђивање гардеробе, школског прибора и других потроштина за свакодневни живот. Израђена су 62 плана заштите у чијој изради су учествовале саме жртве и сардници из институција и организација које су обезбеђивале подршку. Правну подршку у виду обезбеђивања правног заступника користило је 49 жена и девојчица.

4.2. Министарство одбране је за јачање капацитета Војске Србије и Министарства унутрашњих послова за заштиту жена у остваривању мисија и задатака у мултинационалним операцијама организовало четири курса за родне саветнике/саветнице команданата националних контингента у мултинационалним операцијама у Центру за мировне операције Здружене оперативне команде генералштаба Војске Србије. Пет лица из МО и ВС завршило је обуку за саветника/саветницу за род у цивилним и војним мисијама у иностранству као и пет полицијских службеника.

У 2017. години учествовало је укупно 656 лица у МнОп, од којих је 579 лица било мушког пола (88,3%), а 77 учесника мисије су биле жене (11,7%). Две припаднице МнОп су биле на командним дужностима.

У 2018. години учествовало је укупно 559 лица у МнОп, од којих је 480 било мушкараца (85,9%), а 79 учесника мисије су биле жене (14,1%). Једна припадница МнОп је била на командним дужностима (командир вода).

У извештајном периоду није било случајева кршења људских права, а посебно људских права жена и деце у мултинационалним операцијама у којима су учествовали припадници и припаднице МО и ВС.

4.3. Министарство правде је допринело усвајању Закона о спречавању насиља у породици којим је предвиђено да се осим сарадње у циљу спречавања насиља у породици овај закон примењује и на сарадњу државних органа и установа у кривичним поступцима и за друга кривична дела која су таксативно наведена у чл. 4. Закона о спречавању насиља у породици, међу којима се у чл. 4 тачка 17. Закона наводи кривично дело трговина људима (чл. 388. Кривичног законика). На тај начин је пружена правна заштита и психосоцијална подршка девојкама и женама жртвама трговине људима, припадницама вишеструко маргинализованих група и дискриминисаних група у конфликтном и пост конфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама. На овај начин је обухваћена активност предвиђена Националним акционим планом и пружена је помоћ жртвама која је предвиђена чл. 12. Конвенције Савета Европе о борби против трговине људима с обзиром да се индивидуалним планом заштите и подршке жртвама пружа помоћ која може да обезбеди прикладан и сигуран смештај, психолошку и материјалну помоћ, приступ хитној медицинској заштити, приступ образовању за децу, право на приступ тржишту рада, стручном усавршавању и образовању. Залагањем Министарства правде Законом о изменама и допунама Кривичног законика које су ступиле на снагу 01. јуна 2017. године, женама жртвама насиља дата је заштита и на тај начин што су у наше законодавство уведена нова кривична дела и то: кривично дело Сакаћање женског полног органа из чл.121-а Кривичног законика, кривично дело Прогањање из чл.138-а Кривичног законика, кривично дело Принудно закључење брака из чл. 187-а Кривичног законика и кривично дело Полно узнемиравање из чл. 182-а Кривичног законика.

4.4. Министарство спољних послова наводи да је Републику Србију на првом састанку Мреже фокалних тачака у вези са Резолуцијом 1325 одржаном у Аликантеу 2017. Србију представљао амбасадор у Мадриду Д. Прокић, а евидентирано је и учешће на скупу „Резолуција Савета безбедности Уједињених нација *Жене, мир и безбедност*“.

У Савету безбедности УН је 2017. одржана отворена дебата „ЖМБ –сексуално насиље у конфликтима“ где је поред чланица Савета безбедности УН, иступило 50 држава, а Република Србија се придружила иступању Европске уније.

Такође, ово министарство истиче да је један од циљева Индивидуалног акционог плана партнерства Републике Србије у оквиру (ПАР) ПЗМ и НАТО-а усмерен на унапређење практичне сарадње у области примене Резолуције 1325 СБ УН (прво поглавље – политички и безбедносни оквир, циљ 2 - унапређење практичне сарадње са ПЗМ и НАТО,

активност 6 – промовисање имплементације Резолуције Савета безбедности УН „Жене, мир и безбедност“).

4.5. Безбедносно-информативна агенција сматра да су доношењем подзаконских аката за примену Закона о спречавању злостављања на раду и Закона о забрани дискриминације, испуњене су процесне претпоставке које омогућавају да се под једнаким условима реализује право жена и мушкараца да учествују у поступку одлучивања о питањима значајним за њихова статусна права. Поводом захтева за заштиту од злостављања на раду, у извештајном периоду, у Безбедносно-информативној агенцији није вођен ни један поступак, нити је било случајева пријављивања дискриминације на родној основи.

Поред тога, Безбедносно-информативна агенција примењује институт бесплатне правне помоћи као један вид помоћи свим припадницима. Уз то, спроводе се програми подршке члановима породица припадника, без обзира на њихов пол као и програми за психолошку и здравствену превенцију којима су највећим делом обухваћене жене. Иако у Безбедносно-информативној агенцији не постоји могућност синдикалног организовања, функционише Комисија за солидарну помоћ припадницима и члановима њихових породица. Један од начина помоћи је и одобравање финансијских средстава ради лечења различитих болести као и лечења чија је сврха подстицање natalитета.

4.6. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде код обезбеђивање обуке за учеснике/це мировних и хуманитарних мисија о родној равноправности, опоравку и реинтеграцији жена са искуством родно заснованог насиља истиче да су два запослена завршила „Курс за обуку цивила за мировне операције“ организованог од Центра за мировне операције Министарства одбране и Војске Србије.

4.7. Министарство просвете, науке и технолошког развоја представља из надлежности тог Министарства подзаконска акта која регулишу област заштите ученика од насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације:

- Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање
- Правилник о ближим критеријумима за препознавање дискриминације од стране запосленог, детета или трећег лица у установи образовања и васпитања
- Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања о занемаривања у образовно-васпитним установама
- Приручник за примену Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања о занемаривања у образовно-васпитним установама

Програм „Школа без насиља“ окупио је школе, локалне заједнице, секретаријате за образовање града Београда и АП Војводине, стручне институције, спортске клубове и удружења, бројне компаније што носи јасну поруку да само заједно можемо зауставити насиље. Тренутно, 19.000 наставника и 229.000 ученика и њихових родитеља, као и преко 60 активних ментора чине део растуће породице Школа без насиља. Укупан број школа у програму је 274 од чега 250 основних школе и 24 средње школе у око 90 места у Србији. Процена безбедности школског окружења (БШО) представља процес процене испуњености стандарда квалитета образовно васпитних установа и уједно истраживање у циљу доделе плакета. Главне промене: подигнута је свест о насиљу - повећана је осетљивост запослених, родитеља и ученика за препознавање и реаговање у ситуацијама насиља; повећана је безбедност ученика и одраслих у школи- 56-85% ученика изјављује да се осећа сигурније у школи; смањен је број тежих облика насиља и смањено је насиље у млађем узрасту- истраживање показују да су тежи облици физичког насиља смањени а да се на млађим узрастима има знатно мање свих облика насиља; повећани су капацитети ученика да реагују на насиље - значајно је порасла спремност ученика да пријаве насиље одраслима а њихови капацитети за конструктивније решавање сукоба су унапређени; побољшана је мрежа заштите- већина наставника изјављује да користе различите ресурсе

у заштити ученика од насиља а расте и проценат ученика који су рпјавили насиље и од наставника добили одговарајућу заштиту.

Спречавање дигиталног насиља – циљ: превенција злоупотребе дигиталних медија и подизање свести о улози и значају дигиталних медија у савременим условима живота. Циљну групу пројекта чинили су ученици основних и средњих школа на територији Републике Србије, као и њихови наставници, али и родитељи. Обучено је преко 6000 ученика и запослених за препознавање и реаговање у ситуацијама дигиталног насиља и безбедно коришћење интернета. Стручним скуповима у вези са заштитом на интернету обучено око 1900 учитеља. Израђен је и дистрибуиран свим школама у Србији Приручник „Дигитално насиље - превенција и реаговање“. Креирана је и Фејсбук СОС апликација за помоћ ученицима у ситуацијама дигиталног насиља. Обучено је 160 просветних саветника из свих школских управа за пружање подршке школама у реаговању на ситуације дигиталног насиља кроз обуке „Оснаживање запослених у школским управама за подршку школи у заштити ученика од дигиталног насиља“. На Фејсбук страни „Бирај речи, хејт спречи“, креирана је и кампања „Бирај речи, хејт спречи“ чији је циљ се подигне свест о сигурном коришћењу дигиталних медија.

Од 2011.године активна је СОС линија за пријаву насиља у школама. Стратешки циљ отварања овакве линије био је да се насиље заустави и спречи, а да се за децу односно ученике створи безбедно окружење и пруже безбедни услови за учење. Телефон је намењен деци, родитељима, свим запосленима у образовним установама, као и онима којима је потребна додатна помоћ у решавању проблема насиља, и онима који се на различите начине баве питањем превенције насиља. За рад на СОС линији за пријаву насиља у школама обучено је 88 саветника.

- У оквиру пројекта „Заштита деце од насиља у Југоисточној Европи“ који финансира Европска унија у сарадњи са УНИЦЕФ-ом, одржане су обуке за препознавање и реаговање у ситуацијама када су деца жртве породичног насиља, трговине и експлоатације децом и сексуалног насиља у 4 града у Србији. Обухват је 160 запослених у васпитно образовним установама. Други део обуке о био је посвећен сарадњи центара за социјални рад и образовно васпитних установа а учесници су имали прилику да се упознају са свим процедурама и корацима сарадње неопходним за адекватну заштиту и поступање у случајевима породичног насиља.
- Реализује се пројекат "Родна освешћеност, превенција насиља у вртићима и школама (у сарадњи са УНИЦЕФ-ом) у 50 основних и средњих школа. Активности обухватају обуке за школе, менторе и партнерске школе (4 менторске + 8 партнерске школе из Београда, Сомбора, Врања, Зајечара), укупно 1.600 ученика, 100 наставника.

4.8. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је увођење родне перспективе у сектор безбедности предвидело Нацртом закона о родној равноправности, које је преузело од Координационог тела за родну равноправност и наставило процедуру разматрања, усаглашавања и усвајања.

Министар је члан Савета Владе за спречавање насиља у породици, а у центрима за социјални рад се у оквиру редовних активности, пружају услуге психосоцијалне помоћи и заштите, као и материјалне помоћи и смештаја девојкама и женама које су претрпеле родно засновано насиље, као и другим маргинализованим групама. Тим проблемом ово министарство се бавило у изради Нацрта закона о родној равноправности, као и у Нацрту закона о изменама и допунама Закона о забрани дискриминације.

Подстицање, финансирање и спровођење програма рехабилитације учесника/ца оружаних скуоба реализује се кроз редовне активности Сектора за панзијско и инвалидско осигурање и инвалидско-борачку заштиту овог министарства.

4.9. Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и Координационо тело за родну равноправност Владе Републике Србије, током 2017. и 2018. године узели су учешће у бројним активностима, организованим у сарадњи са представницима осталих државних органа, цивилним друштвом и међународним организацијама у Републици Србији.

Пројекти: „Упослимо 1.000 жена у руралним подручјима“, од јуна 2017. године у сарадњи са НАЛЕД-ом и Етно-мрежом, са циљем економског оснаживања жена на селу¹⁶; „Интегрисани одговор на насиље над женама и девојчицама“ у сарадњи са УН агенцијама и ресорним министарствима, уз финансијску помоћ Шведске агенције за међународну развојну сарадњу (СИДА)¹⁷; у сарадњи са Министарством за европске интеграције и Агенцијом УН за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women), уз подршку Делегације ЕУ у Србији, реализује пројекат „Кључни кораци ка родној равноправности у Србији“; пројекат у области социјалног становања - помоћ сигурним кућама и свратиштима за децу¹⁸; изградња социјалних станова¹⁹; пројекат „Да сваки Ром има дом“²⁰.

Обележавање значајних међународних датума: Светски дан детета - највиши мост на Коридору 10, Врла код Владичиног Хана, осветљен плавом бојом (министарство и „Коридори Србије“ су се прикључили акцији обележавања дана “Обојимо све у плаво, за свако дете”); на Светски дан детета потписан Меморандум о разумевању Координационог тела и УНИЦЕФ-а; Међународни дан толеранције; Међународни дан сеоских жена; Међународни дан старијих особа; Светски дан Рома – потписан Протокол о сарадњи између Координационог тела за праћење реализације Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији и Националног савета ромске националне мањине; Међународни дан жена реализацијом иницијативе „Упослимо 1.000 жена у руралним подручјима“, Међународни дан људских права отварањем наставе у Високој школи струковних студија за образовање васпитача на ромском језику; Дан УН; Међународни дан особа са инвалидитетом (Законом о планирању и изградњи одређује се обавеза несметаног кретања и приступа особама са инвалидитетом, деци и старим особама) и кампања „16 дана активизма против насиља над женама“ обележава се сваке године од 25. новембра до 10. децембра у више од 100 држава света. Кампања почиње 25. новембра Међународним даном борбе против насиља над женама и завршава се 10. децембра Међународним даном људских права.

4.10. Канцеларија за људска и мањинска права је у оквиру унапређења доступне и делотворне заштите реализовала следеће пројекте и активности.

Пројекти, обуке и остале активности

Канцеларија континуирано подржава и пројекте који имају за циљ унапређење и заштиту од дискриминације осетљивих друштвених група и годишње издваја око 17 милиона динара за ту сврху. Преглед пројеката се налази у табели испод.

Конкурс: Спровођење антидискриминационих политика у Републици Србији

¹⁶ „Свим својим пословним партнерима поклањам рукотворине које израђују жене са села“, рекла је потпредседница Владе. Подржано је осам локалних механизма за родну равноправност, из Алексинца, Књажевца, Крушевца, Шапца, Темерина, Тутина, Ужица и Житишта.

¹⁷ Подржана група „Новинарке против насиља“.

¹⁸ Новац опредељен сигурним кућама у Лесковцу, Панчеву, Врању, Сомбору, Смедереву и Сремској Каменици, центру за оснаживање жена у Сремској Митровици, као и свратиштима и центрима за децу из Београда, Шапца и Новог Сада.

¹⁹ Станови изграђени у Нишу, Кикинди, Зрењанину, Старој Пазови, Краљеву, Чачку.

²⁰ Станови изграђени за 34 ромске породице у општини Озаци.

2017. година / 5 пројеката укупне вредности 2.794.798,80 РСД
2018. година /5 пројеката укупне вредности 4.387.687,50 РСД
<i>Конкурс за пројекте удружења ради унапређења положаја Рома у РС</i>
2017. године /4 пројекта укупне вредности 1.280.000,00 РСД
Теме подизање свести, едукације и превенције породичног насиља/ Београд, Краљево, Обреновац, Књажевац
2018. година / 37 пројеката укупне вредности 12.677.029,00 РСД

Канцеларија традиционално **организује активности и кампање у циљу обележавања значајних међународних датума**. Тако је у мају 2017. и 2018. године, у сарадњи са ТЦ „Стадион” обележен **Међународни дан породице** организовањем манифестације под називом „Породичне игре без граница”. Такође, Канцеларија за људска и мањинска права је већ трећу годину за редом обележава **Међународни дан људских права** под називом „Сложни мозаик Србије”, у сарадњи са националним саветом мађарске, словачке, словеначке, чешке, ромске, црногорске, немачке, бугарске, румунске, хрватске, буњевачке, русинске, украјинске, влашке, македонске, грчке и ашкалијске националне мањине. Манифестација „Сложни мозаик Србије” је 9. децембра 2018. године директно била преносена током емисије „Жикина шареница”, што је омогућило да се велики број грађана упозна како са значајем овог датума тако и богатим садржајем ове манифестације. На овај начин се утиче на подизање свести грађана у погледу успостављања нулте толеранције на диксриминацију што представља и значајни вид превенције свих видова насиља у друштву.

4.11. Комесаријат за избеглице и миграције за активност унапређење ефикасности система безбедности и свих осталих актера за предузимање неопходних законодавних и других мера да се са потпуном посвећеношћу, спрече, истраже и казне дела насиља над женама у конфликту и постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама, у извештајном периоду, а у складу са развојем ситуације и потребама на терену, у Републици Србији има укупно 19 азилних и прихватних центара од чега је тренутно активно 16 центара (3 су тренутно у стању мировања – центри у Прешеву, Димитровграду и Дивљани). Овим центрима руководи Комесаријат за избеглице и миграције, у складу са Законом о азилу и привременој заштити („Службени гласник РС” 24/2018). Укупни капацитети, у прихватним и центрима за азил, су 6.000 места, уз могућност њиховог повећања коришћењем објеката намењених краћем задржавању у случају потребе. У складу са стандардима смештаја који обухватају и обуке запослених који раде у њима, особље у центрима се континуирано обучава у сарадњи са релевантним МО и НВО из области заштите, рада и поступања са рањивим категоријама миграната, идентификовања потенцијалних жртава трговине људима, родно заснованог насиља и слично, а у циљу пружања адекватне подршке мигрантима и превенције различитих видова насиља. Сви случајеви сумње се одмах упућују на надлежне службе у складу са стандардним оперативним процедурама. Утврђене оперативне процедуре које се примењују и унапређују, а од зависности од ситуације на терену, упућују на спречавање родно заснованог насиље у центрима за азил и прихватно-транзитним центрима, на заштиту деце избеглица/миграната, као и на поступање са жртвама трговине људима. У извештајном периоду је био низ семинара, обука и тренинга који су покривали теме као што су родна равноправност и миграције, елиминација насиља над женама, препознавање родно заснованог насиља и трговине људима међу мигрантима, равноправност жена избеглица и мигранткиња итд., које су запослени у центрима похађали. Такође,

Комесаријат улаже напоре у поступању по датим препорукама Омбудсмана на овом плану, који прати целокупну ситуацију на терену, односно поступање са рањивом категоријом лица.

Прелиминарна запажања Специјалног известиоца Уједињених нација о спречавању мучења и других свирепих, нечовечних или понижавајућих поступака или кажњавања, из новембра 2017. године, указују да не постоји кршење људских права по питању услова живота у смештајним објектима који служе за прихват и збрињавање миграната и тражиоца азила.

Када је у питању активност обезбеђивање свеобухватне правне заштите и психо-социјалне подршке девојкама и женама са искуством родно заснованог насиља, посебно припадницама вишеструко маргинализованих и дискриминисаних група у конфликту и постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама у досадашњој пракси, Република Србија је показала капацитет да адекватно и ефикасно реагује на изненадне миграцијске таласе, да ангажује потребне ресурсе и координира активности мноштва актера како би, с једне стране, заштитила своје интересе, а са друге пружила неопходну помоћ и заштитила основна права миграната. Решавање овог питања захтева значајно ангажовање ресурса државе, како финансијских, тако и људских и техничких, што намеће потребу ефикасног управљања. Велики део трошкова је покривен међународним донацијама, али су значајна и издвајања из буџета Републике Србије.

Према Закону о азилу и привременој заштити, Комесаријат за избеглице и миграције је одговоран за обезбеђивање материјалних услова прихвата у центрима за азил или другим објектима намењеним за смештај тражилаца азила до доношења правноснажне одлуке о захтеву за азил. У овим објектима се поред смештаја тражиоцима азила обезбеђују храна, одећа и обућа, новчана средства за личне потребе, психосоцијална помоћ и бесплатна правна помоћ, као и рекреативне и образовне активности. Свим лицима смештеним у центре обезбеђена је здравствена заштита, укључујући обавезан преглед приликом пријема.

У свим центрима за смештај миграната и тражилаца азила обезбеђен је посебан простор за НВО које пружају бесплатну правну помоћ или психосоцијалну подршку. Бесплатну правну помоћ и заступање пред надлежним органима могу да пружају удружења чији су циљеви и деловање усмерени на пружање правне помоћи тражиоцима и лицима којима је одобрено право на азил, као и УНХЦР. На територији Републике Србије, неколико десетина организација цивилног друштва, пружа бесплатну правну помоћ мигрантима, тражиоцима азила и лицима којима је признат азил, и сви имају приступ азилним и прихватним центрима. Психосоцијална подршка је неизоставан и значајан део система подршке тражиоцима азила, избеглицама и мигрантима, а посебно је значајна у раду са различитим посебно рањивим особама и групама. Такође, као и за правну помоћ, све НВО које пружају психосоцијалну помоћ имају приступ азилним и прихватним центрима

Свако лице смештено у центру има право на контакт са овлашћеним службеницима УНХЦР-а. Обезбеђено је потпуно и правовремено информисање миграната о њиховим правима, могућностима и обавезама, као и постојећим центрима за смештај миграната и тражилаца азила са најважнијим контакт подацима. О мигрантима с посебним потребама води се посебна брига. У сарадњи са Међународном организацијом за миграције (ИОМ) доступан је информативни материјал који садржи информације о могућностима за добровољни повратак у земљу порекла.

Према важећем законодавству, остваривање и приступ правима у месту порекла и месту расељеништва је предуслов за слободан избор трајног решења проблема избеглица и интерно расељених лица и услов одрживости тих решења.

Комесаријат за избеглице и миграције сваке године издваја буџетска и донаторска средства за организације цивилног друштва за финансирање предлога програма од значаја

за популацију избеглица, интерно расељених лица, повратника по основу Споразума о реадмисији, тражилаца азила и миграната. Приоритет за финансирање имају програми усмерени ка унапређењу правне и других видова помоћи, информисаности у областима од значаја за корисничку популацију, очување културног идентитета и традиције, итд. У извештајном периоду, из буџета Републике Србије утрошено је 24 милиона РСД за 109 програма организација цивилног друштва. Такође, у исто време је утрошено 8 милиона РСД из донаторских средстава, којима је подржано 27 програма организација цивилног друштва.

4.10. Повереник за заштиту равноправности у погледу активности успостављања и контроле механизма делотворне заштите жена запослених или ангажованих у систему безбедности од свих облика насиља и дискриминације, а у складу са Законом, је адреса на коју се могу обратити физичка и правна лица која сматрају да су претрпела дискриминацију. Поред тога, Повереник је надлежан да предузима активности у циљу унапређења равноправности као што су обуке, истраживања и др.

У наредном периоду, потребно је предвидети интегрисану примену свих циљева усмерених ка унапређењу положаја жена у систему безбедности и већој укључености жена у решавање безбедносних питања на локалном нивоу у Републици Србији и на међународном плану, кроз веће учешће жена у активностима међународне сарадње и у мултинационалним операцијама. У вези с наведеним, у органима државне управе и локалне самоуправе потребно је развијати координисан и мултисекторски приступ, са развијањем партнерских односа са организацијама цивилног друштва, академском заједницом, медијима и заинтересованим међународним организацијама у спровођењу плана.

5. ОПОРАВАК – подршке опоравку жена, које су претрпеле било који облик угрожавања безбедности у постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама.

У оквиру унапређења система подршке опоравка жена, које су претрпеле било који облик угрожавања безбедности у постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама, реализовано је следеће:

5.1. Министарство одбране, у погледу подршке опоравку жена обезбеђна обуке за учеснике/це мировних и хуманитарних мисија о родној равноправности, опоравак и реинтеграција жена са искуством родно заснованог насиља реализовано је у Генералштабу Војске Србије.

Потребе жена и девојака у МО и ВС, посебно међу рањивим групама (самохране мајке, инвалиди, избеглице, интерно расељена лица итд.) сагледавају се кроз посебне програме подршке, који су у надлежности Сектора за људске ресурсе Министарства одбране.

У извештајном периоду су у МО и ВС реализоване информативне и промотивне активности, како би шира јавност била обавештена о доприносу који жене пружају у изградњи мира, заштити жена од дискриминације и родно заснованог насиља, промовисању ненасилног решавања сукоба, људских права и родне равноправности. Није било пријављених и процесуираних случајева насиља и дискриминације.

5.2. Министарство унутрашњих послова у превазилажењу стереотипа и предрасуда према женама са искуством насиља у конфликту и постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама и њихово оснаживање да изађу из изолације и прекину ћутање о свом трауматском искуству прикључило се међународној кампањи „16 дана активизма против насиља над женама“ полицијске управе су активно учествовале у наведеној међународној кампањи спровођењем низа превентивних активности, представљањем рада полиције кроз средства јавног информисања, остваривањем контаката са другим органима и организацијама, одржавањем стручних скупова, трибина, округлих столова, семинара коференција, предавања.

5.4. Безбедносно-информативна агенција је доношењем подзаконских аката за примену Закона о спречавању злостављања на раду и Закона о забрани дискриминације, створила процесне претпоставке које омогућавају да се под једнаким условима реализује право жена и мушкараца да учествују у поступку одлучивања о питањима значајним за њихова статусна права.

Поводом захтева за заштиту од злостављања на раду, у извештајном периоду, у Безбедносно - информативној агенцији није вођен ни један поступак, нити је било случајева пријављивања дискриминације на родној основи.

Поред тога, БИА примењује институт бесплатне правне помоћи, као један вид помоћи свим припадницима те агенције. Уз наведено, спроводе се и програми подршке члановима породица припадника БИА, без обзира на њихов пол, као и програми за психолошку и здравствену превенцију којима су највећим делом обухваћене жене. Иако у БИА не постоји могућност синдикалног организовања, функционише Комисија за солидарну помоћ припадницима и члановима њихових породица. Један од начина помоћи је и одобравање финансијских средстава ради лечења, чија је сврха подстицање наталитета.

5.5. Канцеларија за Косово и Метохију наводи да је, за подстицање финансирања, спровођења програма рехабилитације учесника/ца оружаних сукоба издвојила средства за организоване посете расељених лица: посета Удружења Срба са КиМ „Стара Србија“, Удружења породица косметских страдалника, удружења Врбичана, Друштва за развој креативности, Удружења „Свети спас“, Друштва пријатеља манастира Свети Архангели код Призрена, Удружења „Коло српских сестара“, Посета удружења „Срећна породица“, Удружења отетих, прогнаних и убијених са КиМ „Паштрик“, Удружења Срба са КиМ, Удружења „Кајмакчалан“, Удружења избеглих, расељених и досељених лица „Завичај“, Удружења „Глас Метохије“, Удружења „Родна груди“, Удружења жена са КиМ,

Удружења грађана косовско-митривачког округа, Удружења грађана у расељењу општине Обилић „Удружење Обилићана“, превоз интерно расељених лица - Општине Дечани, интерно расељених лица - Града Приштине, интерно расељених лица - Општине Ораховац, интерно расељених лица - Општине Пећ, интерно расељених лица - Општине Призрен, интерно расељених лица - Општине Сува Река, интерно расељених лица - Општине Србица, интерно расељених лица - Општине Исток и превоз интерно расељених лица – Општине Вучитрн.

5.6. Републички завод за статистику је у сарадњи са Координационим телом за родну равноправност, Тимом за социјално укључивање и смањење сиромаштва и уз подршку Европског института за родну равноправност припремио податке за други по реду Индекс родне равноправности. Република Србија као прва земља у Европи ван Европске уније која је израчунала индекс родне равноправности и за 2014. годину и за 2016. годину.²¹

У наредном периоду спровођења новог Националног акционог плана (2017-2020), потребно је створити политичке, нормативне, стратегијске и оперативне услове у пракси за ефикасну примену мера делотворне заштите жена, посебно у области превенције и заштите жена од сваког облика дискриминације и насиља.

Такође треба унапредити систем интерног и екстерног информисања о спровођењу Националног акционог плана, уз одговарајуће родно одговорне обуке новинара и уредника медија и у овај систем пре свега укључити представнике локалних медија у Републици Србији.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕПОРУКЕ

Спровођење Националног акционог плана, представља испуњавање преузетих обавеза Републике Србије као чланице Уједињених нација, али је и у тесној вези са спровођењем активности свих стратешких документа који се односе на положај жена у Републици Србији. Овај план се прво примењивао у Републици Србији за НАП (2010-2015), само у надлежним органима државне управе у систему безбедности, а новим НАПом од 2017. године његово спровођење је проширено на сва министарства, четири канцеларије, БИА и Републички завод за статистику, али и јединице локалне самоуправе, што је највећи

²¹ Налази се на сајту Координационог тела за родну равноправност Владе и сајту Републичког завода за статистику.

изазов, али уједно нови квалитет који по том питању разликује овај НАП²² од осталих у окружењу и свету.

На основу достављених извештаја актера укљученим у досадашње спровођење поменутог плана, намеће се закључак да у наредном периоду фокус спровођења новог националног акционог плана поред стабилизације институционализације код државних органа, треба да буде на локалном нивоу. План треба спроводити у сарадњи органа државне управе и локалне самоуправе са организацијама цивилног друштва, академском заједницом, медијима и заинтересованим међународним организацијама. У органима државне управе и локалне самоуправе који се баве спровођењем Националног акционог плана, створене су мреже контакт особа (не у свим и на успостављању треба истрајати) и обезбедити већу заступљеност жена у саветима за безбедност који делују на локалном нивоу.

За разлику од других националних акционих планова за примену Резолуције 1325 СБ УН у свету, Национални акциони план који је усвојен у Републици Србији, предвиђено је функционисање мреже међусобно повезаних институционалних тела и механизма за спровођење тог плана. У разматраном периоду, образована су скоро сва предвиђена институционална тела, осим Политичког савета²³, а од и механизма није успостављен само механизам родних саветника/саветница команданата националних контингента у мултинационалним операцијама, иако је за ту дужност до сада едуковано око 120 лица у земљи и иностранству, јер Република Србија, за сада, не учествује са бројнијим контингентима у мултинационалним операцијама који би омогућили успостављање те дужности. У наредном периоду, треба институционална тела и механизме за спровођење Националног акционог плана учинити ефикаснијим и оперативнијим и ојачати адекватним стручним тимовима, софтверима за аутоматску обраду података и начин за централизовану јавну доступност информација о спровођењу плана.

Такође, ради уродњавања свих политика државе, потребно је развијати координисан и мултисекторски приступ овом проблему, иако има преклапања надлежности и активности у области родне равноправности, што се сматра позитивношћу, а не антагонизмом како се често тумачи. Координационо тело за родну равноправност Владе, које је функционише у улози координатора за родну равноправност ради спровођења *Стратегије за родну равноправност од 2016. до 2020. године* и *Плана активности за примену Стратегије за родну равноправност од 2016. до 2020. године*, Канцеларија за људска и мањинска права, која је предвидела успостављање контакт особа за спровођење *Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2014. до 2018. године* и *Акционог плана за примену Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2014. до 2018. године*, Сектор за антидискриминациону политику и родну равноправност у Министарству рада, запошљавања, бораких и социјалних питања, формиран 2017. године.

У реализацији циљева Националног акционог плана који се односе на учествовање жена у систему безбедности, треба истаћи да, је укупна заступљеност жена у систему безбедности повећана, али је повећана и заступљеност жена на руководећим/командним дужностима у односу на почетне показатеље из 2010. године. У спровођењу Националног акционог плана у 2017. и 2018. години, поједини органи државне управе и организације цивилног друштва остварили су значајну међународну сарадњу са земљама у региону и са

²² До септембра 2018. године, у свету је 77 земаља усвојило НАП за примену Резолуције СБ УН Жене, мир и безбедност. У ЕУ 11 земаља нема НАП: Бугарска, Чешка, Кипар, Грчка, Мађарска, Летонија, Луксембург, Малта, Пољска, Румунија и Словачка.

²³ Влада је својим Закључком 05 Број: 02-4504/2020, од 4. јуна 2020. године, усвојила измену Закључка о образовању Политичког савета за спровођење Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених Нација – Жене, мир безбедност у Републици Србији (2017-2020).

међународним организацијама, а посебно са УН, ОЕБС, НАТО и осталим, у примени Резолуције 1325 СБ УН. У наредном периоду, треба обезбедити још већу заступљеност жена у мултинационалним операцијама и већу укљученост и активност жена у саветима за безбедност жена у локалним самоуправама.

У оквиру осигуравања задовољавајућег нивоа правне заштите жена и девојака од свих видова дискриминације, кршења женских људских права и родно заснованог насиља, нарочито након доношења Закона о спречавању насиља у породици, постигнут је изванредан, али никако довољан и мерљив напредак. Међутим, у наредном периоду, потребно је створити политичке, стратегијске и оперативне услове у пракси за ефикасну примену мера делотворне заштите жена, а посебно у области превенције и заштите жена и девојака од сваког облика дискриминације и насиља у постконфликтном опоравку друштва. Ту свакако мислимо на усвајање Закона о родној равноправности који би по први пут, на основу постојећег предлога регулисао и област безбедности.

Иако је у за време претходног спровођења Националног акционог плана, едукован велики број запослених о родној равноправности, у наредном периоду, у духу Резолуције 1325 СБ УН треба обезбедити реализацију обука свих категорија становништва у Републици Србији, у складу са приоритетима садржаним у Националном акционом плану за период спровођења од 2019. до 2020. године, нарочито на локалном нивоу.

Током спровођења Националног акционог плана, интерни медији у систему безбедности су имали веома значајну улогу у промоцији улоге жена том систему, као и институционалних тела и механизма родне равноправности који су се односиле на примену Резолуцију 1325 СБ УН. Међутим, анализе показују да екстерна средства информисања проблему родне равноправности, а поготово унапређењу положаја жена у области безбедности не посвећују довољно пажње, па самим тим ни питањима садржаним у Националном акционом плану. Стога, у наредном периоду потребно је унапредити систем перманентног информисања, едуковати и укључити представнике медија, нарочито локалних медија у Републици Србији, где се и одвија базична прича.

Национални акциони план је у извештајном периоду спровођен делимично са планираним и опредељеним средствима из буџета Републике Србије, а већим делом од донаторских средстава што је пракса која се мора мењати и на државном, а нарочито на локалном нивоу, у којој се додуше виде помаци у односу на први НАП..

Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2017–2020) треба да области спровођења стабилизује у наредним шестомесечним извештајним периодима и обезбеди ефикасна и планска примена у четири базичне тематске области на којима почива примена Резолуције 1325 СБ УН: (1) Актери, институционална тела и механизми, (2) Превенција; (3) Учествовање; (4) Заштита и (5) Опоравак.

У следећи извештајни период, све до истека важности НАП (2020) потребно је усмерити тежиште у спровођењу Националног акционог плана ка локалном нивоу у Републици Србији, уз већу укљученост организација цивилног друштва, али и академске заједнице и осталих актера који за сада то спорадично чине. Такође треба инсистирати на мерама за остваривање родне равноправности, као што су спровођење пројеката, формирање институционалних тела и механизма и јачање њихових капацитета, већа инклузија жена на позицијама доносилаца одлука, едукација, усвајање и спровођење локалних акционих планова, учешће у саветима за безбедност и сл.

У Националном акционом плану за период који следи (2019-2020) потребно је предвидети интегрисано достизање свих циљева усмерених ка унапређењу положаја жена у систему

безбедности и већу укљученост жена у решавању безбедносних питања на локалном, националном, регионалном и међународном нивоу, пре свега имајући у виду њихово укључивање у преговарачке процесе. Затим кроз примере добре праксе, као нпр. формирање женских одборничких мрежа на локалном нивоу, појачане напоре за укључивање жена из руралних средина и жена које су из вишеструко маргинализованих група, као и борбу против родно заснованог насиља, перманентно оснаживати жене.

У органима државне управе и локалне самоуправе у Републици Србији, потребно је развијати координисан и мултисекторски приступ, са развијањем партнерских односа са организацијама цивилног друштва, академском заједницом, медијима, међународним организацијама и осталим актерима.

Свакако неопходно је у наступајућем времену приоритетно оформити Политички савет, стабилизovati извештавање, предвидети капацитете и мере за интерну и екстерну евалуацију НАП-а и отпочети са припремним активностима за трећи НАП.